

MLADIKA

Poznamo sodbo.

Poznamo sodbo in vse, kar nas čaka,
a strah nam src ne zledeni nikoli!
Težeči, jarem nosijo le voli —
svobodno človek svojo pot koraka.

Ta naša moč je ko planinska reka,
nikdar, nikjer je nihče ne ustavi,
naš narod vajen je že mreti v slavi, *
ker šele v smrti najde sebi leká.

Poznamo pot svoj, pot Boga človeka,
in silni ko planinska šumna reka,
vsi pojdemo čez te režoče skale:

Naprej tako, do Golgote trpljenja,
in ko nam moška vzamete življenja,
se bodo duše naše z vami rvale.

Aleksa Šantič.

Pristan.

Dannadan z rokami v objem razprostrt,
nočnanač šuma vajen, sprejemom odprt,
nočindan z žoltobelimi jadrí pretkan,
nočindan nepokoja in hrupa željan,
prihodom, zasidranjem vdano živeč,
odhode in svidenja tiho motreč,
nočindan močnoboke splave noseč,
nočindan težke parnike bližje vabeč,
priča tug in solza, razkošatenih sreč
nočindan...

Ob žvižgih siren in raztepenih pen,
ob težkih slovesih izrazom zaprt,
popotnikom novo življenje in smrt
ostalim na bregu in pik strupen...
Daljno upanje vsem, ki brez ročnih streh
po svetu gredo, iščoči uteh,
po svetu gredo, polni zlatih nad,
nevede, da si gledajo zadnjikrat
z ženo in otroci v proseče oči:
Ostani...» In glej, že parnik buči

z vrtiljaki... Oddalja se ljubljeni breg,
oddalja se misel v neznani kraj
in samo solze na dlaneh
samotne rade bi nazaj...

Nočindan ovit v plapolanje zastav,
v stolpove iz dima bližin in daljav
poslušáš korake... Težaki pojo,
ko na plečih usode orjakov neso
od dela utrujeni... Duša v očeh,
na obrazu in v mišicah govori
in čaka škrлата ozarjenih dni:
«Trpel sem...» Krog usten piker nasmeh,
pogledi v daljavo... O, pride čas
namenjen potomcem naših mas,
trpljenje se zniža, Dobrota vzplamti:
Sprostrite roke v predurje noči!...
Kot sfinga... V odgovorih mrzel in nem
liješ grozo v obraze hlepečim ljudem —
veselju si mrtvec in rakev in grob,
za mrtve vstajenje, za žive pokop...

Stano Kosovel.

GLORIOSA. POVEST. IVAN PREGELJ.

XI.

ALOSTNO vreme leže nad zemljo in se deklinške sladke oči ustrašijo: nič več ne bo veselega solnca. A pride jutro in glej, meglica lutranja se dvigne in je solnce in je zlato in še eno rožno popje se odpre

in samo lastovke so že odletele. Zvečer objame duha žalost in tegoba brez konca, da trpi in toguje: nič več ne bom zdravo. Mine večer, pride noč, pridejo sanje in je jutro. Zbudi se srce, se čudi, zakaj je obupovalo zvečer. Bog bodi zahvaljen, da je bilo tako in da bo še tako...

Poznik je bil zopet enkrat zapregel za veselo pot v mesto. Za štirinajst dni je bil poslal ženo in svakinjo na Vipavsko k Koširjevim znancem na veselo trgatav. Zdaj sta mu sporočili, naj pride v mesto ponji. Pismo, ki ga je pisala Slavica, je dišalo po mladem vinu. V Helenino pismo pa je bila skrivaj vtihotapila vršiček pelina z listkom, kamor je ponaredila Helenino pisavo: »Tvoja sladkost Helena.« Bolj ko mlado vino in vršiček pelina je dehtelo iz besed, ki sta jih pisali žena in svakinja. Helena je pisala:

»Včeraj sva bili s Slavico pri pogrebu. Umrla je naša sosedka, mlada žena, ki se je omožila zadnji pust. Dobila je otroško bolezen, otročniško mrzlico. Slišala pa sem tudi, da je bila babica neprevidna in je zakrivila zastrupljenje. Zdaj veš, kako mi more biti pri srcu. Francé! Naj bo z menoj, kakor je božja volja. Da boš le Ti srečen z menoj in zadovoljen in če bi tudi morala umreti. Zdaj sem zelo zdrava, tako polna moči, da me bo sram pred Teboj. O moj Bog! Kako bom začela postajati grda. Francé, saj me niti maral ne boš več...«

Slavica je pisala:

»Vipavci so krasni ljudje, samo nekam premehlko in preširokko govorijo. Pametni so pa bolj ko naši gorjani, samo hlače nosijo moški strašno razcefedrane in blatne, zato ker jih ne pašejo tako kakor naši ljudje, temveč jih puste lezti nemarno pod život. Dozdaj sem pokušala vino iz dvainpetdeset sodov in triindvajset kleti. Vinski trgovci me ne bodo tako kmalu opeharili. Povej to papanu. Tudi zredila sem se in sicer za tri kile. Veš, zato, ker nisem nič več sentimentalna. Vrhu tega imam tu zabavnega človeka. Pepe iz Prvačine mu pravijo. Je strašno galanten prismođež. Včeraj sem mu zateknila v gumbnico nekakega žaketa, ki ga nosi, eno veliko solnčnico. Strašno je bil srečen in

mi je sveto obljubil, da vzame samo mene, sicer nobene druge na svetu. Imam silno mnogo znancev pa nekaj znank. Sploh, kakor je rekel. Cezar: veni devici, ali pa kakor je reklo zlati: vse moje... Moščo!...«

Poznik je dospel v mesto dočasa in poiskal Vuznika. Sedla sta k steklenici prosečana in se veselo pomenila, nekam vihravo sicer, ker je bil Vurnik nekako nervozen in bridek.

»Strela božja,« je vzkljknil, »Francé nič več ne kolneš.«

»Ali sem kdaj klel?« je vprašal vedro Poznik.

»Hudič prekleti,« je zinil Vurnik, »ali si šel med licemerce in farizeje, ali pa se žene bojiš? Kaj, kvantal tudi nisi nikoli?«

Poznik je odvrnil veselo:

»Ne izzivaj. Ni prazna, da so oženjeni najhujši kvantači.«

Vurnik se je suho zasmejal:

»Koliko si domišljujete, nesrečni zakonski oslički.« »Ti,« je rekel Poznik resneje. »Po pravici dej, ali sem se jaz bolj postaral ali ti s tvojim fantovstvom in krokom.«

»Pusti,« je zamahnil nevolino Vurnik. »Jaz sem že tam v deželi Krokariji, odkoder ni izhoda. Lasciate ogni speranza.«

Zunaj na vlažno tlakovano dvornišče je zapeljal voz. Poznik je spoznal svoje ljudi in se dvignil.

»Za hipec mi oprost,« se je obrnil k Vurniku. Potem je šel k ženi in Slavici. Ko se je vrnil z njima v gostinec, ni več našel Vurnika. Strežaj mu je povedal, da je gospod plačal vino in šel.

»Kaj so mu napravile babe, da se jih tako boji,« je mislil Poznik. Ozrl se je na ženo in je videl, da je lepa in ji je pošepetal:

»No, Helenček, kdaj neki boš začela postajati grda?«

»Ali nisem že,« se je nasmehnila in se mu trudna obesila na rame.

»Norčava zaljubljenca,« se je oglasila za njima s pikrostjo Slavica. »Saj vem, da bi rada imela, da vaju pustim sama, pej nečem, čujeta, pej nečem.«

»Le zvesto služi, gardna dama,« je odvrnil veselo Poznik. »Pride čas, bova s Heleno vrnila.«

Potem je vprašal, kaj želita vzeti, preden se odpravijo na pot, in so sedli.

Čez kratko uro so sedli na voz in se odpravili. Bila je sobota. Peljali so se skozi zvonovki so peli delanust. Ko so zavili v dolino med gore, jim je dahnilo hladno nasproti. Poznik ju je prosil, naj se zavijeta. Potem je gnal v sever in moč, ki je prihajala z večerom in hladom. Ob prvih zvezdah so bili doma.

»Zopet en voz zlatá doma.« je zarajalo v geometru. Večerja mu je teknila. Ko pa je pogledal na Slavico, je vedel: »Glej, spet je prejela pismo in je zamišljena.«

Tako je tudi bilo. Neodprto ji je ležalo v nedrijah in jo težilo, težilo, težilo...

* * *

Zjutraj je zmrzovalo. Težko so obkopal grobove svojih dragih. Okrasili so jih z astrami in krizantemami in pod večer na dan vseh Svetih so prižgali luči na maminem grobu, na grobu strička Feličeta, na grobu bogoslovca Janka in uboge utopljenke Tončke. Ob grobu Tonejčeve mame so našli Sivca z Avrelijo in Almo. Učitelj je bil bled in silno žalosten in potr. Slavica se je pošalila:

»Kako imenitno razumete izraziti s svojim licem občutje Vernih duš. Ali ste iz naravoslovja naučili te mikrimije?«

»Mimikrije, gospodična botrica,« je popravil resno učitelj in dodal: »Saj se ne pretvarjam, samo prespan nisem. Bolezen imam v hiši. Žena leži in krog nje leže vse moje štiri male.«

»Bog pomagaj,« je vzkliknila toplo in prestrašeno, »odpusnite mi neumno šalo.«

»O prosim prosim,« je odvrnil pohlevno.

»Ali je nevarno?« je vprašala.

»Ne vem,« je odvrnil, »vročnica, iz vremena. Eno zboli in poležejo vsi drugi za prvim.« Poklonil se je in rekel:

»Oprostite, a zdaj moram domov.«

»Srečno,« je rekla, »jutri vas obiščem.«

Učitelj je šel. Prišla je noč in otroci so se znova dramili v sitnost. Delal jim je obkladke na čelo in jih silil z gorško limonado. Najmlajše je vzel v naročje in ga skušal uspavati in mu je pel dolgo in vztrajno:

»Malbrough s'en va-ten guerre.

Mironton, mironton mirontaine...

Monsier Malbrough est mort

Est mort et enterré...«

Rano zjutraj je prišla Slavica z malim jebaščom in stopila po domače naravnost med bolno družino, pozdravila Veroniko in se obrnila nato k otrokom, ki so dvignili svoje blede glavice iz svojih posteljic.

»Grde, grde punčike,« je rekla, »kaj pa to pomeni, da ste vse bolne? Kar lepo hitro mi boste ozdravele, če me pokličem kar Viduča, da Vas ponese k svetemu Maviru.«

Še je govorila in je še sipala na male odeje suhili fig, rožičev, pomaranč in sladkega peciva. Na nočno mizo Veroniki pa je postavila močno posodo malinovca in steklenico konjaka in karala bolnico:

»Premalo se varuješ, moja ljuba in ženeš se preveč in premalo užiješ. To ni prav. Saj si res malo svojeglava, ne zameri Veronika. A moža moraš vendar tudi paziti. Lej, zboli. Poglej ga, kakšen je, pa še šolo ima.«

»Govoriš, kakor pač veš,« je vzdihnila Ve-

ronika; učitelj se je postavil, da njemu to nič ne de.

»Sveta dolžnost,« je rekel, »se že prestane. To je pač povsod tako.«

V resnici pa ga je bila Slavičina beseda gnila skoro do solz in se je res zamemo sebi smilil in je od hvaležnosti v njem vstajalo ljubezni polno in hotelo biti beseda:

»Gloriosa, gloriosa.«

Otroci pa so nemo brskali v danovih na odejah, pogledovali se s tihimi veselimi pogledi in pozabili biti sitni in cmeravi.

Nikoli prej ne poslej niso Sivcu otroci tako hitro preboleli kakor takrat...

Ko je Slavica odšla, je popil Sivec par čašic njenega konjaka. Prijetno ga je omočil: Blagrovaj le svetlo svojo botro:

»Gloriosa, srečna gloriosa!«

Srečni učitelj Sivec, ki ni prav nič vedel, kako je Gloriosi pri srcu in kako trpi njena lepa dekliska duša in kako teži neko neodprto pismo na njenem srcu in kako se posili oglašava vedno nova bolečina v njene živce, ki drhtijo kakor pod magičnim pritiskom čudne pesmi, čudne melodije:

»... kommst nimmermehr aus diesem Wald, nimmermehr, nimmermehr...«

* * *

Prešli so megleni in deževni dnevi, prišli so hladni in jasni. Mimogrede je vrgla noč za prst snega, ki se je stopil do poldne. Potem je bilo vedro nebo cel teden in zarije, kakor na razglednicah, ki so začele prihajati v rabo in modo. Potem so prišle prešce. Prišle so šolski deci. Potem je prišel sveti Martin. Prišel je predvsem poštarju. Potem je prišel sveti Miklavž in Poznikov god in Sivec se je pri tistem vinu napil, da je prepeval od Zofije proti domu in sanjal potem z bolno glavjo o šlahčiču, ki mu nese po ulici težek meč droben paž. Potem je prišel nad Sivca dolgčas in je blodil in iskal in je našel, da mora zopet seči po pisateljskem peresu. In zopet je iskal, kje bi zajel, kaj bi zapisal. Dolgo je iskal in ni našel. Utrujen je šel k Zofiji in pil in šlahčič s pažem na sliki v Zofijini sobi ga je navdušil, da je našel in vedel, da mora napisati par dvanaestic otroških pravljic. Viharno je hitel domov, povečerjal naglo in sedel. Sprva ni šlo. Že sedmo polo papirja je bil odložil. Potem pa su mu je zdelo in je bila pravljica, živa, istinita, iz srca zajeta:

Živel je neroden človek. Mavšetek so mu rekli, ker je vse narobe povedal, vse narobe naredil. Živega bitja ni imel na svetu, da bi ga bilo ljubilo. On sam pa je ljubil vse ljudi, vse božje stvarstvo, cvetke in ptice. Potem se je tako zgodilo, da se je srečal s prelepo kraljičino, katera je bila vesela njegove nerodnosti in smešno izvirne besede in ga je vzela seboj v sijajem grad, da bi ji kratek čas delal. In ji je

delal kratek čas in se je trudil da je bil še zabavnejši, čim bolj je bila ona včasih žalostna. Kadar pa je bila zoprna, da ga je tepla z zlato palico po ušesih in očeh, tje pel, da je ne bi žalil, da se ji ne bi smilil, kadar bi videla, da ga boli. Tako ji je služil leto in dan.

Pa je umrl kralj tiste dežele in kraljičino so izbrali za kraljico in jo prisilili, da si je morala iskati ženina. In je tugovala, zakaj ljubila je svojo mladost in prostost. In takrat je prišel Mevšetkov dan in ji je razkril, kar je vedel on sam: »Najnevrednejšega išči, tisti bo pravi.«

Potem je prišlo najgenljivejše. Kraljičina je padla Mevšetku krog vratu in rekla: »Najnevrednejšega si se štel. Nobeden ni mene vrednejši...«

Sivec je sanjal tisto noč iz svoje pravljice. Kraljičini je bilo ime: Gloriosa...

XII.

V farni cerkvi pri zornicah ob šestih zjutraj so peli dan za dnevom pesem adventnega pričakovanja: Vi oblaki ga rosite. V mestnem gledališču pa so gostovali tudi pevci in uprizarjali večer za večerom sloviti Perozijev oratorij: Lazare, vemi foras. Iz teh dveh motivov je bil zasnoval drugo adventno nedeljo domači kaplan svojo propoved: Vi oblaki ga rosite... Saj so ga rosili, saj je med nami in hodi med nami in živi med nami in ga ne vidimo, ga nočemo videti, zapiramo mu vrata in duše in spimo, spimo kakor Lazar v grobu in nas kliče in budi, da bi vstali in nočemo vstati in nočemo v življenje, dasi jočeta posvetna Marta in modra Marija, usmiljenje nebes in pamet človeška. Doklej... do kdaj?...

Koširjev hlapec je bil zapregel pokrit voz in sedel na kozla. Sivec je stal ob vozu. Poznik s Heleno in Slavico pa so se mudili v Koširjevi kuhinji.

»Moj Bog, v takem mrazu pa toliko pot, pa samo navlašč za teater,« je govorila Koširka. »Otroka, pazita se, da se me prehladita. Slavica, pij, vroče pij! Helena, ali si dovolj oblečena?«

Skrbni glas Koširke je prihajal bliže. Helena, Slavica in Poznik so stobili pred učitelja. Poznik je odprl ženi in svakinji v voz in zaklical učitelju:

»No, učiteli, sedi.«

»Bom na kozla,« je dejal skromno učitelj.

»Vstopi,« je rekel hladno Poznik in učitelj je zlezal za Heleno in Slavico. Poznik je izmenjal s hlapcem še nekaj besed in nato še sam sedel v voz.

»Pazite se, vrnite se zdravi,« je zaklicala še enkrat Koširka. Voz je potegnil.

»Kaplana sem bil povabil, da bi se peljal z nami,« je začel Poznik. »na nima časa.«

»Škoda,« je rekla Helena. »Njegova zadnja pridiga me je ganila do solz.«

»Tebe pa kmalu kaj do solz gane,« je rekla Slavica zbadljivo. »Taka si kot naš učitelj tukaj.«

»Ne bodi no zoprna,« jo je pokarala Helena.

»Ah, kaj,« je menila Slavica. »če mi ti zameriš, se me brigam, gospod učitelj mi gotovo ne. Kaj ne, da mi ne, gospod Benjamin.«

»Gotovo ne,« je odgovoril.

»Zato pa,« je rekla in so se ji ustnice nabrale v šegavost. »Saj pa tudi nič neresničnega povedala nisem. Po pravici povejte, gospod Benjamin, kdaj ste jokali zadnjič?«

»Zadnjič za god gospoda Francéta,« je odvrnil odkritosrčno učitelj, »pa se mi zdi, da sem bolj iz vina.«

Poznik se je zasmel:

»Previden bodi, učitelj, saj vidiš, da te vleče.«

Učitelj se je nasmehnil in dejal:

»Vem, a ne zamerim. Moja botra je.«

»Hvaležen in ljubezniv vitez,« je rekel Poznik.

»Žalostne podobe,« je udarila Slavica.

»Zakaj tako rada ljudi mučiš,« se je bolestno zgenila Helena. »Veruj mi, da tvoje šale niso več šale, pokvarjenost so, pa reci, kar hočeš.«

Nemo se je ozrla Slavica s Helene v Poznika. S svojimi mirnimi poštenimi očmi ji je gledal resno v lice in prikimal nemo.

»Ustaviti daj, vrnem se domov,« je planila.

»Kakor hočeš,« je rekel mirno, »pol ure boš hodila.«

»Ne mori no, Slavica,« je zaprosila Helena.

»Saj te nisem hotela žaliti. A zdaj sama čutiš, kako to de, opikati.«

Slavica si je pokrila lice.

»No, zdaj vemo, kdo joče,« se je zasmel Poznik in potegnil ljubeznivo deklici roke z lica in rekel:

»Mene boš ubogala. Jaz te nisem razvadił, pa tudi žalil ne.« In spet ji je gledal s svojimi mirnimi, poštenimi očmi v obraz. Začela je rdeti in sopsti vihamo. V tisoč neprilikah je sedel učitelj.

»Ta Perosi,« je začel nagonsko, da reši sebe in družbo iz mučnosti, »čisto mlad bogoslovec je, pa pravijo, da je Verdi pravi začetnik proti njemu in je le škoda, da duhovnik ne sme pisati pošvetnih oper.«

Slavica se je stresla in obrnila, kakor da se ni nič zgodilo, k njemu in rekla:

»Če je tako, no, se pa ne vrnem. Da se bom dolgočasila, to vem sicer že naprej.«

»Zdaj se bo spravila nad me,« je dejal Poznik, »rekla bo, da sem jo celo prosil, naj se peje z menoj in Heleno.«

»Ne,« je odvrnila deklica, »tega ne bom rekla. Sploh ne bom rekla nič,« je govorila naprej, »ker je boljše tako, ker bi sploh dobro

bilo, da bi nič ne govorila, ko me nihče prav ne ume.«

»Ti se menda sama sebe ne umeš,« je menila Helena žalostno. V njeno novo življenje je plala kakor njo narava, rahla zdražljivost, ki je dotedaj ni poznala in se je tudi ni mogla zavedeti, ker ji je izvirala iz novih fizioloških občutij, iz nagona, ki ga vsaja v telo materinstvo.

Nemo je gledala Slavica v sestrin obraz. V osrčju ji je moraló vreti. Nevede kako in zakaj, si je razpela plašč, kakor da jo duši in ji je prevroče. Ni opazila, da ji je tedaj zdrknilo iz nedrij pismo in padlo Pozniku na naročje, da je segel po njem in se zagledal v pismenke. Učitelj je nemo motril ves prizor. Takrat je opazila Slavica pismo v svakovih rokah in rekla mirno:

»Pismo je moje, ne beri.«

»Ne berem,« je odvrnil, »saj nisem pobalín. A ti si neprevidna. Takih pisem se ne nosi s seboj.«

»Kakih pisem?« je vprašala Slavica narejeno zbadljivo.

Poznik ni odgovoril. Zopet je samo s svojimi poštenimi očmi božal dekletu v obraz in jo pridobil.

»Pa beri, če hočeš,« je rekla težko.

»Ne zdaj,« je odvrnil odločno in se je odahnila.

Vedel je, da bo čas, ko mu bo sama prinesla pismo in skrivnost, ki jo je mučila, da je morala mučiti še druge...

Takrat se je Sivicu posvetilo in je občutil, česar ni dosihmal in je bilo zavisti podobno:

»Gloriosa? Kdo je tisti srečni?« ...

* * *

Sedeli so v peti vrsti v parketu. Pesem zveličanja, katero je razgrinjal orkester pred njimi, oder in spev, je različno udarjala v njihove duše. Nihče med njimi ni bil bogvekaj v njen gledišča, opere. Oratorij jim je bil pa do cela neznan vrsta pesništva. Čakali so na nekako dramatično višino, nagonsko želeli zadnjega prizora, ki naj pokaže Kristusa, čudodelnika, ki je obudil mrtve. Godba ki jim je zalivala srce, je bila kakor nekako solnce, grela je a je tudi utrujala, spev, ki je koprnel v strašno višino, je bil nekam nenaraven, oni drugi težki in nizki nekam preposveten. »Saj ni sveto,« je in nizmiki nekam preposveten. »Čisto latinski tekst bi bil dostojnejši,« je ocenjeval Sivec. »Domače mi,« je občutil Poznik. Slavica pa je bila naravnost vznevoljena zaradi kretenj, ki so jih rabili pevci. Zdolgočasena se je ozirala. Videla je sto obrazov in ni poznala nobenega. Pozornost njeno je vzbudil človek v loži, ki je edini med občinstvom imel kukalo na očeh. »Glej,« je mislila, »to je edini, ki mu ni za vzvišeno vsebino in godbo in je prišel zijat kakor prihajajo k operi. Zoprni človek.«

»Misel ji je zamrla v glavi. Zastor je padel. Luč je zagorela. Mož v loži je obrnil kukalo naravnost v deklico.

»Gospodična Slavica,« je vprašal učitelj, »ali vas zebe? Trepetate.«

Ne da bi genila, je strmela nemo v železni zastor, ki je polagoma legal v dno... Nato je zaprla oči in poslušala topo pogovorom gledaliških gostov, Nemcu, ki je tovarišu tolmačil zgodovino oratorija, omenjal Hamburg in Haydna in razlagal razliko med italijansko in nemško godbo. Italijanki, ki je kramljala z nekom o svoji hčeri in njeni zaroki, kanoniku Slovencu, ki je tovarišu duhovniku označeval poedine lepote v godbi in jih mavajal po taktih »hvalil celoto a odklanjal gotove poedinosti v instrumentalnem delu. Potem jo je dramil glas Helene, glas Siveca, ki se je bil po svoje nekam sam vživel v simbolnost godbe in govoril prijetno razvnet in se poklanjal Pozniku:

»Prav hvaležen sem ti, da si me vzal seboj. Krasen deček ta Perosi. Pričakujem, da pride v tretji sliki višek. Bomo videli.«

Zastor se je dvignil. Težko pričakovani prizor je zorel, pesem zveličanja je koprnela po svojem najvišjem učlovečenju...

Slavica se je boječe ozrla v lože. V somraku dalje, je videla lep, blede moški obraz, hladen, bolesten. In še se ji je zdelo, da je človek s tem obrazom zganil glavo, jo sklonil, kakor da se ji hoče pokloniti. Poslej se ni ozrla več. Strmela je srepo v oder pred seboj, v luči, ki so plale iz orkestra navzgor v sceno, kjer so se gibale osebe dejanja in zbora. Iz osteklenelih, otrplih oči so ji vrele solze, meglile ji pogled in pekle po licu. Hotela je, da bi še vedno in še igrali in peli, hotela je obenem, da bi že vse ugasnilo, se odelo v temo, molk in mraz...

»Pojdimo,« jo je vzdramil Poznikov glas in se je zavedela. Ljudje okoli so bili vstali, obrazi v ložah so bili ugasnili, obraz, ki ga je prej videla, je bil izginil. Vstopili so v vežo k garderobi. Učitelj in Poznik sta stopila naprej. Tedaj je zaslišala Slavica znan glas za seboj:

»Klanjam se, milostna gospa!«

Slavica je slišala, kako se je začudila Helena:

»Gospod Rosandić! Ali se ne motim?«

»Nikakor, gospa.«

Slavica se je okrenila. Nemo se je oini poklonil. Nato je nekako obotavljaje stegnil roklo in rekel:

»Gospodična Slavica, ali se ne poznamo več?«

»Še,« je rekla in nobene besede več. Samo bliskovito je bila pogledala v njegov obraz. Drobna, rahlo rdeča črta mu je šla čez lepó visoko čelo.

»Obrastek po rani, katero sem mu vsekala,« je mislila. In nevede od kje, je vzrastla moč v njej in se je zasmejala:

»Vi torej, Vi ste bili tisti edini nesveti človek nočoj v gledišču?«

»Zakaj?« je vprašal.

»Mož z kukalom,« je rekla bridko. Njegove oči so se ostro in presunljivo zaprtile vanjo. Tisti hip sta se vrnila Sivec in Poznik.

»Moj soprog,« je rekla Helena, »in tu gošpod Juraj Rosandič.«

»Torej ti si?« je pomislil Poznik in pogledal naglo po Slavici, ki je bila stopila bleda v stran. Stisnil je onemu roko z navadno uljudno besedo. Koj nato so se poslavljali.

»Obiščite nas,« je rekla Helena Rosandiču.

»Li smem?« je oni iskal v Poznika in našel samo učitelja, ki se mu je poklonil...

(Dalje.)

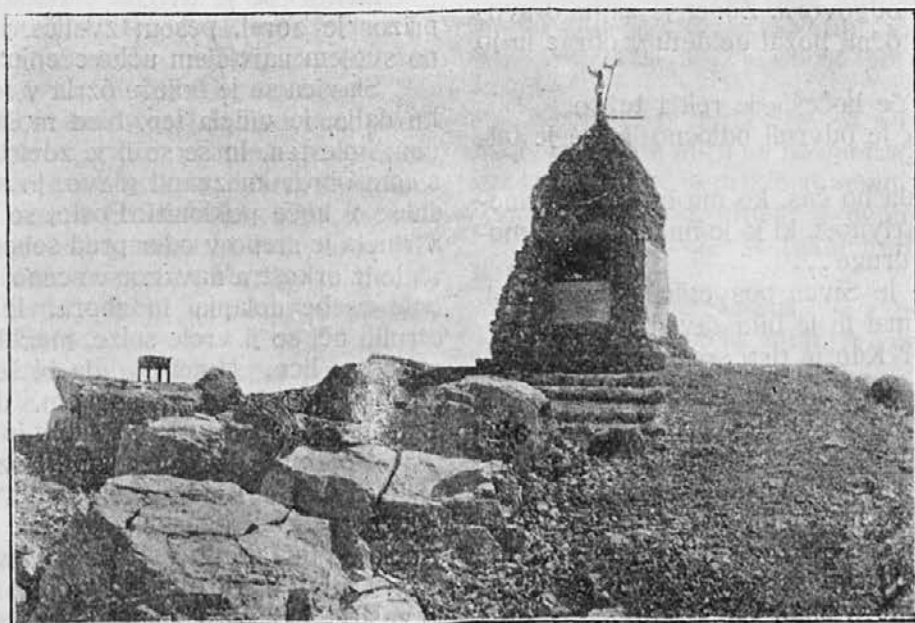
Poletno jutro.

Razpelo se je na sever in jug,
na vzhod, zahod:
vse sam omamen solnčni žar,
da ga je polna moja pot.

Vse stvarstvo zliva se v en tok,
in vse objema ena slast:
v gozdéh, na njivah, travnikih,
zgolj krepka rast.

Prameni zlati pojejo
kot strune lir;
glej, kot da našla do neba
je zemlja svoj iskani tir,
glasi se harmonija sfer,
in duša močna si želi
srditih borb, odločnih zmag
in mirnih dni.

Stano Kosovel.

Spomenik na Krnu.

NAŠA BOLEST.

MOLITEV.

NESREČEN si, Narod moj, bedna si, Domovina moja! Poznam in občutim njih nadloge tvoje in črno grenkobo, ki je stisnila dušo tvojo. Poznam vse to in občutim, ali ne pusté me peti o srečnih dnevih minulih časov, ne pusté me plakati nad občno bolestjo tvojo, Narod moj zaslužnjeni in nesrečna Domovina moja!

Nemilostno me gonijo z groblja, šibajo me strašno in besede mi v grlu zastajajo. Grobovi

ostanejo neopojeni z besedami čistimi, nepokopani s solzami iskrenimi, matere sive pa neutešene z uteho blago, zato se punta v ljutem srdju božje in ljudsko srce in mrtva telesa se v mrtvaških plaščih dvigajo iz neoplakanih grobov in se oglašajo s strašnim vekovjem in vpitjem, da duša v človeku otrpne in premrzne.

O, Bog moj, veliki in silni in nedosegljivi, daj mi jezik, daj mi velike in mogočne besede, ki jih dušmani ne razumejo a narod razume, da se izplačem in iztarnam iskreno nad črno usodo vsega Naroda in zemlje svoje. Pokloni mi

besede, Gospod, velike in težke kakor gore himalajske, silne in močne, ko nebeški grom, ostre in strašne kakor bliski božji, a tiranom in tlačiteljem nerazumljive kakor je nerazumljiva sfinga egiptovska rodu človeškemu. Daj mi le besede in obdari me, Gospod moj, s tem darom svojim velikim in milostjo svojo neizmerno, sicer mi srce ovene in mi duša od prevelike tuge in žalosti razpoči.

Petar Kočič

DVA PROFILA.

TO niso sanje po težkem vinu in iz mesa porojene, pač pa je slika, ki jo je narisalo življenje s težko roko in krvjo.

Pred menoj stoji strahovita gora, Kalvarija našega ljudstva. Dva reliefa, grozna profila moli v nebo. Relijef, ki je iz davnine, iz daljnih dni in drugi strašnejši reljef, ki je od včeraj.

V veliki sencji spomina leži živ mrlič, ki je odprl velika zgodaj posinela usta in je spregovoril: Spominjam se dne, ko je padla na ljudi strašna beseda s silo meteorja, ki je letel pol stoletja skozi ozračje: vojna je!

In šla je beseda od hiše do hiše, beseda hunskega cesarja, ki je nosil slučajno krščansko ime in je otroke, speče še v materinem telesu žrl. Jok je pretresel zidove, kamni so točili solze, le človeško srce je bilo trdo v svojem velikem blaznem sovraštvu.

Vsi, ki so bili cvetoči, so šli.

In prišel je drugi glas, glas največje vlačuge, da so vstali o polnoči vsi betežni starci in negodni otroci. V polsparju so iskale njih roké kose obleke, jok se je mešal v skovikanje sov in vpitje orožnikov.

»Marš!« Ta beseda je bila veroizpoved tistih, dni, začetek in konec razmišljanja.

»Kam?«

Kdo je dal odgovor? Klanec je zvenel pod težkimi koraki kot da so verige na nogah. Že štirideset let ni jokal mož, ob najhujših trenutkih je zaprl bolečino tiho v srce, danes joče. Kot da beži ljudstvo iz Pompeja. Vozel, ki se zadrigne v prsih, se naenkrat sam od sebe preseka kateremu na dvojce, da bruhne:

»Kam gremo? Prokleta pravica!«

»Pes!« In umrl je na mestu brez spovednika in brez oporoke. Sosedje so šli mimo njega in se tesneje zadržali tesnobo v prsih, da ne plane na dan.

In v jutranji zarji, ki je pordečila vrhove, so zagledali pred seboj strašno goro, ki jo kolne naš rod do pekla, goro s skrivnostnim profilom, ki gleda v nebo; goro Krn! V jutranji zarji so se spogledali obrazi in kot da so že od vekomaj skupaj, so se spoznali:

»Sužnji smo!«

Bili so iz vseh grap Tolminskega in Cerkljanskega, noč jih je izbruhnila brez besede, uboge betežne starce, prezgodaj zrele otroke, vzrejene ob suhih hruškah in siratki. Razpršili

so se kakor ovce in zgrnili zopet vkup, sosed ni videl soseda, temni obrazi so trpeli vsak zase....

»Marš!«

Nosili so municijo. Cel dan od jutra do večera, brez kaplje vode, brez skorje kruha. Kot da zidajo piramido egipčanskemu kralju in bruhajo revne senčne doline vedno nove množice. V težkih soparnih presledkih so padale granate in širile smrt med težaki. Kdor je prvi padel s svojim tovorom zadet v brezdno, iz katerega ni bilo povratka, ta je bil prvi rešen. In vendar je vse trepetalo in štel minute svojega življenja ter je skoraj pozabilo na trpljenje.

Kdo je pozabil na te groze polne dni?

Jaz nisem pozabil krika, ki me še danes reže v mozeg. Starec tudi ne, ki še v zadnjem očenašu svoje večerne molitve misli na to. Žena ne, ki so se ji tedaj solze posušile. Otrok ne, ki je dobil jetiko in je že umrl.

In ko se ob najtišji uri ljudje nemo spogledajo, šepčejo oči:

»Sužnji smo bili....«

* * *

To je en relief.

Drugi ni milejši od prvega, strašnejši je.

Ali naj ga napišemo za vas, ki ste trpeli in katerim bo moja besede komaj senca resnice, zakaj pero je ustvarjeno, da zna dobro opisati le laž, resnici ne more nikoli do dna? Ali naj ga narišem vam drugim, vi bojazljivci, ve šleve, ki se tresete za svoje beraštvo in ne veste za bogastvo, ko še zločinec umira mirno in v zavesti za svojo stvar. Bodite mirni, vi klaverni otroci bodočnosti, samosrajčniki janičarski, saj se vam ničesar ne zgodi. Suženj ne more izgubiti ničesar, smrt ga samo osvobodi.

Vi ponavljajte besede groze, da postane življenje v vas!

Padlo je z neba, udarilo je in vžgalo, bič krivice je segel v mirne nočne sanje in izgnal polnoge, preplašene, od groze pol mrtve ljudi kot zveri v gozdove. Niti krikniti se nihče ni upal, niti zaklel ni nihče, bobnenje motorjev je preglušilo vse.

In iti so morali vsi, ki so bili cvetoči, betežni starci in nebolgljeni otroci, žene in dekleta, de teta v naročju, matere v porodnih bolečinah. Vihar jih je sprejel, dež jih je božal, gozdovo drevo jim je dalo zavetje, skala počitek.

Zakaj?

Od vsepovsod je prihajal en sam odgovor: gora Krn.

Kdo ste vi, ki nas bičate, kaj smo vam storili?

Od vse povsod samo en odgovor, strašen in s sovraštvom zastrupljen: gora Krn.

Kdo smo mi? Ljudje ali zveri? Kaj nimamo imena? Če smo izgubili domove, vsaj ime nam dajte?

In pod vsakim drevesom, pod vsako skalo so gledale plašne oči, od žalosti in skrbi vse pijane: »Sužnji smo!«

Tako je pisano v zgodovini, ki jo piše človeštvo in ni mogoče spremeniti niti črke, dokler usoda ne izkleše nov relief.

In segla je oborožena roka našemu ponosu za tilnik, glava se je vpognila in poljubila vrh Krna — našo sramoto. Vse je zatrepetalo v nas — še otrok pod materinim srcem se je zganil.

Kaj smo ti storili, o gora?

Reliefu molčita. Ona sta preklost in sedanost, bodočnost nista. Težke sanje naših mater sta, njih hrepenenje nista. Moje sovraštvo in moja bridkost sta, moja molitev nista.

V vzdušnem razmišljanju sem se dvignil nad goro in oba reliefu sta se strnila v obličje. Pred ogromno Sfingo je zaječalo iz mene vprašanje:

»Ti strašni, nepremagljivi simbol našega trpljenja in naše sramote, ki gledaš bodočnost, povej, kar nam je neznanega, dahni naše ime iz bodočnosti, katero pesem bodo peli naši otroci?«

Strašen je pogled Sfinge, ki prodira vekove, še bolj strašen je njen molk. Gledal sem njene ustnice, ki so se premikale v nevidnem nasmehu, besede ni bilo z njih.

In če bi ne videl po temni noči vsako jutro znova vstajati zarje, bi moral obupati, kot obupujete vi, plašljivci, sinovi nergačev. Zarja pa ima v svojih zlatih črkah samo en napis, ki ga bereta tiran in suženj v dveh besedah, vsak v svoji besedi: Pogin in Svoboda!

France Bevk.

Čas tajnih bogastev.

Čas tajnih bogastev — luči pedsolnčnja skrit,
čas tajnih bogastev — od plugov in bran nerazrit,
čas tajnih bogastev, zaprt v nebotične gorè —
kdo razodene te njemu, ki mimo njih gre?

Ali upadejo gore v globoke doline,
ali v prihodnost zapojejo mrtve davnine,
ali zasliši se glas izpod svoda neba,
kadar nebeški orkester si himno igra?

Ali raduje se pomlad ko zima žaluje,
ali iz sanj oko v živo, resnico potuje,
ali odpira se cvet in poslušá uhó,
kaj razodene diš kresne noči mu tajno,

Niso upadle goré, mrtve spijo davnine,
luč iz glasov himen nebeških orkestra ne sine.
daljna je pomlad, zaprt cvet, noč nema, le val
pesmi vsemira do mene akord je poslal.,

Stano Kosovel [1915].

Plošča s spomenika na Krnu.

Požgano župnišče v Drežnici.

ANDREJ KOŠUTA. SLOVENSKA POVEST, ALOJZIJ REMEC.

AD gališkim mestecem je sijala polna luna. Na štirivoglatem dvorišču so bile zložene puške v piramide, ob njih telečnjaki, vse lepo v vrsti kakor ob vajah. /se to je stalo v mesečini, v nizkem

poslopju v temi pa so ležali na ilovnatih tleh ljudje in čakali, čakali.

»Nocoj pojdemo naprej...«

Izmučeni, zbiti od vaj, ki so jih imeli ves božji dan, so čakali možje na alarm, da vstanejo in nastopijo pot naravnost proti sovražniku. Doslej ga še niso videli. Le zjutraj, ko je stal bataljon razvrščen v čete na dvorišču, je zabrnelo visoko v zraku: nad mestecem je plul ruski letalec.

Čuden občutek je prevzel vso množico, ki je strmela v drobno točko nad sabo, ki jo je oko komaj doseglo v neskončni modrini neba.

— Tam gori je človek — sovražnik. Gleda nas, šteje vlake, ki brze brezštevilni po železnih tirih, opazuje kolone, ki korakajo po cestah, meri dolgost trenskih kolon, ki lezejo za četami motri topništvo in išče njegove postojanke. —

Na zelenem hribu ob mestecu je počil nenadoma strel iz topa — prvi, ki so ga ljudje čuli pred sovražnikom.

Vse se je zganilo.

Visoko v zraku se je razletel šrapnel, komaj ped daleč od letalca, kakor se je zdelo očesu.

Počilo je drugič, tretjič, četrtič, bele meglice so se iz niča razletavale krog žive točke, ki je brnela v solncu.

»Naši ga bodo zbili na tla!«, je šlo od ust do ust in neko veselo čuvstvo je zaplalo med vrstami. Obrazi so se razjasnili, vsi so pozabili, da so še hip prej kleli, da morajo sovražniku pred nosom mučiti svoje ude s telovadbo kakor v rekrutskih časih v vojašnici, da morajo salutirati, vaditi s puško in se ves božji dan b'iti z namišljenim sovražnikom, ko je pravi tam za ravnino in se bliža potuhnjeno in oprezno, da jih zgrabi, kadar bi najmanj pričakovali.

Zdaj je bilo vse pozabljeno, prvi boj v višavi v zlatem jutranjem solncu je vse zamamil. Vsakdo si je želel, da bi strel zadel letalo kakor lovčevu zrno ptiča in bi se nenadoma zavrtelo in začelo padati z razbitimi perotnicami k tlom.

A njih želje se niso izpolnile. Letalec je nenadoma v ostrem kotu izpremenil svojo smer, pustil za sabo meglo šrapnelov in odbrzel v ravni črti v nedogled.

Streli so umolknili, oči so se povesele, začula so se povelja in vrsta za vrsto je odkorakala, ostalo je le solčno prazno dvorišče in straža — star rezervist, ki je počasi stopal ob zidovju. V kotu sta dva mršava psa grebla iz kupa smeti in jih glodala s škrtajočimi zobmi. —

Tisto popoldne se je med četami nenadoma raznesla novica, da po noči odkorakajo v boj.

In zdaj so čakali znamenja za odhod.

Ob oknu v kotu so ležali na tleh Koritnik, Urh, Krapež in Gruden.

»Bodimo si blizu, fantje!« je govoril Krapežev Tone. »Na maršu, podnevi in ponoči, v boju, ko bodo pokale, in v metežu, ko se bomo z bajoneti klali z Rusi!«

»Ti si bedast človek!« je zehal Koritnik. »Kaj je posameznik v tej množici? Kaj so trije, štirje, kompanija, bataljon? Množica naredi vse — to je skrivnost vojskovanja.«

»Ni res,« mu je ugovarjal Tone. »Mož proti možu — to je zadnji konec. Če nimaš prijatelja ob sebi, si izgubljen. Primeta te dva, trije, štirje in padeš... Skripaj bodimo, pravim jaz!«

Tako se je postavljaj Urhov Jože.

»Da, skupaj bodimo! Ko bom padel, me vi zagrebite in pišite domov, da bodo vedeli žena in otroci, kaj je z menoj!« je vdano dejal Gruden.

»Nikar ne govori tako!« ga je tolažil Krapež. »Vsi jo bomo unesli, kar nas je z Golega brda doma!«

»Bomo videli...« je menil malomarno Koritnik, vstal in se naslonil k oknu, kjer so bile vse šipe razbite.

Nekje v bližini, morda v prvi ulici za zidom krog dvorišča, so pele gosli cigansko pesem in je udarjala tamburina.

»Daleč smo še od sovražnika. Muzika igra in ljudje se vesele!«

»Častniki so tam, babe, vino, karte...«

»Mi se pa valjamo po tleh in čakamo kakor obsojenci na zadnjo uro!«

»Andrejček je pravil, kako je... Višji se boje Rusa bolj nego mi. Zato noré, pijejo in igrajo na smrt...«

»Blagor mu, Andrejčku, vsaj nekaj vidi in sliši, ko lazi za svojim gospodarjem. Če bi njega ne bilo, bi mi ničesar ne vedeli. Tako nam je on povedal, da nocoj pojdemo in da je sovražnik samo za en dan marša od nas!«

Andrejček je tačas v resnici izprevaljal konja svojega gospoda pred nizko kavarno, kjer so častniki čakali na odhod, poslušali godbo in pili odhodnico.

Dolgčas je bilo Andrejčku in vesela muzika mu ni mogla razvedriti srca.

— Zajahal bi konja in pobegnil iz mesta v noč. Kar po cesti bi ga podil naravnost k Rusom. Ko bi jih zagledal, bi skočil na tla, pomahal z robcem in vojske bi bilo zame konec... —

Daleč, daleč za ravanjo je zamolklo grmelo.

— Nič bi ne bilo tako. Tam je že topništvo. Tam so patrolje, tam bi me ujeli in na prvo drevo obesili. Treba je iskati, gledati, oprezovati, potem se vse naredi, kakor Koritnik, ki ni neumen človek... —

Konec ulice so zapeketala kopita, izza vogala se je vila za njimi počasi vrsta voz.

»Halo, infanterist, kje je štacijska komanda?« je vprašal mož na konju.

»Prva ulica na levo roko!« je odgovoril Andrejček.

Mimo je privozil oddelek sanitetnih voz na visokih škripajočih kolesih, v njih so sedele mračne postave, neme, brezgibne. Zadaž nekje je nekdo klel nad konji.

»Kaj vozite?« je vprašal Andrejček.

»Ranjence...«

Andrejček je poslušnil. Še je igrala godba za zatrtimi okni v kavarni, a vendar je čul, da v zadnjih vozovih ljudje ječe, nekdo je vpil in klel in molil v bolečinah z nečloveškim glasom. V drugem vozu se je čulo grgranje človeka v zadnjem smrtnem boju.

»Kje so Rusi?« je vprašal Andrejček voznika pri zadnjem vozu.

»Jutri jih boš videl.« je odgovoril nevoljen glas.

Kolona je izginila za vogalom, šum in ropot koles, stok ranjencev, molitev in kletev — vse je utonilo v noč in mesec je pokojno svetil na široko prašno cesto.

Godba v kavarni je vnovič zaigrala z divjo strastjo, loki so rezali po strunah, v besni vrtinec vriskajočih melodij se je vrgel ženski glas s prodirajočimi vriski: »Haj, haj, haj...«

In pesem, ki je Andrejček ni razumel, je razvnela vse, ki so bili v kavarni, da so začeli za ženskim glasom vpiti vsak čas: Haj, haj, haj... —

Andrejček je stopil k oknu in med zagrijali pogledal po kavarni. Konj mu je položil glavo na rame in tako sta človek in žival zastrmela v tisto življenje, ki je vriskalo tako divje in strastno v noč, ki je rahlo vztrepetavala od daljnega groma.

Andrejček je gledal naravnost na mesto, kjer je bil njegov gospod. Sedel je ob mizici na daleč nazaj pomaknjem stolu, na kolenu držal dekle v kratkem, rdečem krilu, objemal jo z levico krog pasu, z desnico pa dvigal čašo v taktu pesmi in vriskov.

Kakor bi odrezal, je pesem nehala, dekle je vrglo svoje črne razpletene lase s kratko kretinjo nazaj, stotnik je dvignil čašo k njenim ustom. V globokih požirkih je izpila zlato tekočino in stotnik je treščil prazno čašo od njenih ust ob tla.

»Bravo, Lindner!« je zagrmelo po kavarni.

Andrejček se je odmaknil od okna in tapljal konja po vratu.

Zdaj je spoznal, kaj je bilo med njegovim gospodarjem in njegovo gospo.

»Ali je strah pred smrtjo tako velik, da ti ljudje tako nore, ali pa jim je v krvi...« je mrmral sam s seboj.

Nenadoma je v kavarni nastalo vpitje in trušč, stoli so se prevračali, vrata so se sunkoma odprla in Andrejčkov gospod je stopil na cesto.

»Baba je špijonka... Košuta, po patroljo!« je zavpil nad Andrejčkom.

Vrata so bila polna častnikov.

»Lindner, ti si vrag!« so mu klicali od vseh strani. Nekdo je trgjal črnemu človeku gosli iz rok, visok poročnik je tiščal dekile, ki je prej sedelo stotniku na kolenih, za obe roki k stolici. Dekile je brezopno stresalo glavo s črnimi kodri in jokalo v vročični blaznosti.

Andrejček ni vedel, kaj bi.

»Po patroljo, tepec!« je vpil Lindner.

Andrejčku se je zbrala slina v ustih, da bi pljunil, a je samo zaničljivo dejal: »Saj ste jo imeli pravkar na kolenih!«

Ta hip je stotnik potegnil samokres.

»Vojska je, razumeš, ti pes? Takoj boš imel kroglo v glavi!«

Visok pšeničnolas nadporočnik je tisti hip zgrabil stotnika za roko in jo z nečloveško močjo potegnil k tlom. Z mirnim glasom je velel Andrejčku, naj stori, kakor mu gospod ukazuje. Andrejček je vrgel vajeti preko sedla in odšel.

Čul je še za sabo, da vpije njegov gospod: »Babo sem, da ji izpihnem s svincem njene vražje oči! Slugo dam obesiti jutri na drevo, jaz, baron Lindner!«

Strel je nenadoma počil in šipe so se sesule na tla...

Andrej Košuta je hitel in ni šel nikamor drugam kakor naravnost k svojim tovarišem z Golega brda h kompaniji, ki je bdela in čakala trudna povelja za odhod.

»Kaj ti je, Andrejček, da si tako zmešan?« so ga vpraševali, ko je stopil k njim.

»Nič... Jutri se vidimo z Rusi. Vrag bo vzel vse skupaj...«

Potem se je zmisllil, da ima dve svetinji za vratom in je potipal, ali ju ni izgubil. Sedel je na tla in tovariši niso mogli doumeti, zakaj vprašuje, kje je njegova puška in patrone.

Le Koritniku je zašepetal: »Če koga v tej vojski ubijem, bo to on...«

»Kdo?« je vpraševal Koritnik.

»On... Žival... Volk, zverina... Stotnik!«

Koritniku so se zasvetile oči, stisnil je Andrejčka za roko, da ga je zbolela, in mu pošepetal: »Premočan si, fant, in preslab, da bi to storil... Molči, take besede so vrv za vrat...«

Nenadoma je vse oživelilo in se zgnetlo iz zaduhlega prostora na dvorišče, piramide pušk so se v hipu razklenile.

Odhod.

Brez roga in brez bobna je odhajala vrsta za vrsto ven na cesto, ki je peljala v nepregledno ravan za mestecem. Nekje daleč je grmelo — tam je bil boj.

Andrejček je stopal s svojo vrsto brez vsake misli. Hodil je in hodil, morda uro, morda dve, dan se je začel svitati, nad nizkim drevjem ob obzorju so letele vrane. Tedaj je privihral mimo stotnik Lindner in spoznal svoje ljudi.

»Košuta!« je viknil.

»Tukaj!«

»Jutri k raportu!«

V Andrejčku je vse zavriskalo: »Jutri, jutri! Ko gremo tja, kjer se opravi pot iz življenja v večnost brez raportov, ko gremo ljudje proti ljudem, ko imam samo eno kroglo za človeka pripravljeno, a bom z vsemi drugimi samo zrak streljal — in naj mislim na raport? Glavo bom stisnil v travo in bom gluha za vse. Morda pa pojdem in zamahnem z robcem...«

KOSTANJL. PO ZAPISKIH GORIŠKEGA ČASTNIKA. — KSAVER MEŠKO.

OLG drevored je tekel od hiše mojega očeta dol proti železniški postaji. V skrbno urejeni vrsti, kakor v tla vkopani vojaki, so stali debeli kostanji, čuva-joč cesto, kipečo visoko iznad travnikov,

braneči šetalcem in nam porednim kratkohlačnikom vhod na travnike ob obeh straneh ceste. Izprehajalci so po večini tudi res spoštovali resnobne čuvaje, in mali živosrebrniči manj; saj je bil v tistih letih ves svet naš, ves last naših kipečih, lačnih, z vsemi vetri letečih misli; torej naši tudi travniki, če je tako zahtevala igra, ali, če smo se sprli, zlasali, in se je ta ali oni poskusil rešiti z begom, in drugi za njim počez

in podolž po travnikih, da smo ga po dolgem preganjanju vjeli in je bila naša pravda rešena s ravsom, s pestmi, z zobmi in z velikim, velikim krikom. Seveda sta sledila temu epilogu na mehkem čilinu travnika večkrat še najzadnja, sklepna beseda in ne ravno predražesten končni prizor: ušesa nam je nategnil posestnik travnika, če ga nismo opazili pravočasno, ali nas je srečal kdaj pozneje kje na poti in nismo z vso naglico oživili izreka, ki ga nismo sicer še poznali iz knjige, pač pa iz dejanskega, živega vsakdanjega življenja: in fuga salus — v begu je rešitev.

Ne spominjam se, da bi vplivalo na mojo mlado domišljijo kaj tako živo, da bi se mi pogreznilo v globino duše tako globoko, zadržalo tam tako močno in stalno kakor ta aleja.

Odkar sem se zavedal in sem gledal okoli sebe z očmi, ki so iskale nemirno in vsepovso-

di, povpraševale, računale in tehtale, sem videl v tem parku pravo čudo, dvigal iz njega kakor iz bogate zakladnice neštete skrivnosti, najlepša doživetja.

Stal sem pred hišo očetovo kdaj dolge trenutke motreč, mereč in občudujoč ti dolgi zeleni roki, kazoči tja doli proti železni cesti, da se ne bi zmotil kak popoten tujec in bi krenil v napačno smer, zašel na krivo pot. Struga se mi je zdela svet, drugikrat cesta med kostanji, stranski potok, ki se zlije v tisto ozko, a neskončno strugo tam preko travnikov, ki se spet zliva bogvekam, čez ves svet menda: v strugo neugnano drvečih vlakov.

Sedel sem kdaj v prvem mraku pri oknu. Daleč vun čez okno sem se naslanjal, da bi bolje videl. In sem videl, kako nevidna roka plete in ovija okoli debel in vej črnkavo kopreno. Zadrgava jo gosteje in gosteje, krog za krogom; celi valovi teh ovojev se kopičijo nad kostanji, belina ceste se kar gubi pod njimi. In glej, črna senca, črnejša še od vseobčnega mraka, se izzlušči zdaj izza tega zdaj izza onega drevesa; kakor blodna duša švigne čez cesto, utone med drevesi na drugi strani ceste, izgine nenadoma sredi ceste, kakor da jo je v hipu vsesala cesta väse, hlastno popila v veliki žeji.

Zbudil sem se kdaj sredi noči. Tišina je sanjala v sobi. Vse je spalo, bratje in sestra okoli mene, starši v drugi sobi; vsak zvok življenja je spal utrujeno in nemo spanje.

Nekaj hipov sem mirno poslušal, pa se me je polastila mrzla groza: ali so zaspali vsi v večnost, vsi umrli? Prisluškoval sem s pritaženim dihom; srce mi je utripalo burno, skoro bolno. Pa je nenadoma kdo zavzdihnil: brat v postelji ob meni, oče, mati v kamrici. Tedaj mi je odleglo, kakor da se mi je odtrgal s prsi vedomec, ki mi je sesal kri iz srca.

Tako pomirjen sem prisluškoval noči, njejo slišal najrazločneje in najsladkeje, če sem nim skrivnostim, daljni tihi njeni pesmi, ki sem ležal na strani, na ušešu, in sem tesno zaklapljal oči. Slišal sem le z ušešom, ki sem ležal na njem. Dognati pa nisem mogel nikoli, poje li to v postelji sami, v blazinicah, v podzglavju, ali poje v dalnjih daljah, v nevidnih, komaj slutenih prostornostih vsemira, in se pesem skozi tišino noči preliva semkaj tako ublažena in skrivnostna, da mora pasti najprej na posteljo, na bistvenost in telesnost, in jo je mogoče šele potem slišati.

Ko sem se naveličal poslušati, sem odprl oči in jih vprl v okno. Krmežljivo, napol oslepelo oko je bilo okno v taki noči. V drugih nočeh je bilo jasno in svetlo, razprto na široko, da je srebrna mesečina valovila v mogočnih tokih v izbico.

Strmel sem v okno, in zazdelo se mi je nenadoma, da se je dolga roka stegnila skozi okno in se me mehko doteknila. In ne samo zdelo se mi je, jasno in razločno sem slišal, kako me je poklicalo: »Pridi!«

Zgrozil sem se v prvem hipu. Nato sem začutil čudno, napol toplo napol ledeno slast: hrepenenje, da bi videl tajne in čuda, ki se gode tam zunaj v skrivnostni noči. Hud boj sta bojevala med sabo strah in mladostna radovednost. Zmagala je naposled zadnja. Nalahko drhteč, bolj pač od čudosladekega pričakovanja nego od strahu, sem zlezal s postelje, po prstih stopal k oknu, pokleknil na stol, se z vsem zgornjim telesom naslonil, vlegel se na polico ob oknu in zastrmel vun v noč.

Najlepše so bile ogljenočrne noči, ker najbogatejše, tajne, najstrašnejše. Strahota je bila vsepovsod, kamor se je uprlo oko v nepregibno črno morje.... Kar je pridušeno zaškrtal na prodcu pod oknom oprezen, plazeč se korak — pazi, zdaj zdaj udari na okno silna roka, naslednji hip se požene kakor vržena vzmet v sobo po krvi hlepeč ropar in morilec.

Zastal mi je dih, oči sem zaklopil, kakor da čakam morilčevega udarca. Pa ni bilo nič. Gotovo si je razbojnik in morilec za nocoj premislil. Šel je pač mimo, izgubil se doli proti aleji, skril se tam za kostanji. Bodi Bog milosten popotniku, ki pride mimo, brez zle misli, nepripravljen na napad, ne nadejoč se smrti. Bodi mu Bog milosten! Brž ko se zazna dan, pohitim doli med kostanje in pogledam, kje se je zgodil zločin, vnebovpioč uboj na nedolžnega človeka.

Da so me bolele in ščemele oči, sem strmel doli po cesti, v morje teme. Le nejasno so se iz neprodirne temine polagoma oblikovala najbližja drevesa; vsa daljnja so tonila v zavistni neprodirsti noči.

Kar je jeknil tožeč glas iz noči, odsekan, kakor iz velike stiske in nenadnega začudenja vzkipel, in je ječeč planil v noč: sova je zaskovikala nekje v vrhovih kostanja. A je mahoma spet umolknila, kakor bi je bilo strah lastnega glasu. Spet tišina, noč, da je ni proniknilo oko sto korakov daleč, naj se je še tako trudilo in napenjalo.

Kakor da se je noč nenadoma prebudila, a ne tukaj, v daljavi nekje, in je globoko zavzdihnila, se je iz daljave zaslišalo zamolklo sopenje. Ni več potihnilo, prihajalo je bliže in bliže, postajalo glasnejše in glasnejše: vlak je sopel na bliskoviti svoji poti. Glej, že cveti tam ob mestu v zrak visok, blesteč rožni grm: iskre iz hlapona. Čez nekaj hipov planejo iz noči travniki med našim domom in železniško progo, sunkoma, kakor nepričakovano prebujeni, zibajoči se od utrujenosti in zaspanosti. Vrsta kostanjev se v mimo bežeči luči zaguga, kakor bi se klanjala prihajajočemu mogočniku. Ob postaji vlak postoji; a komaj se oddahne, spet zasope in vzdihujoč brzi dalje. Še dolgo odmeva v noč jek silovitega, bliskovitega njegovega bega.

Dolgo sem strmel v noč, prisluškoval, iskal in zasledoval z napetim pogledom. A pri vsi svoji še neokrhani ostrini je pogled prodiral le

plitvo v trdo zgoščenost teme. Tam globje pa se je potapljala v noč domišljija. Snovala je in tkala stotero strahot in grozot polnih storij o napadih in pobjah, v katerih sem bil junak in rešitelj vsekdar jaz sam. Sanjaril in pesnil sem tako dolgo, da me je zamrazilo in sem v lahki nočni srajčici že ves drgetal. Iztežka sem se odtrgal od okna, po tihem sem šel spet čez sobo, previdno zlezal v posteljo, potegnil si odejo čez glavo, da bi se segrel in ne bi več slišal in videl, kake grozote se gode tam zunaj pod vejami in senci nemih kostanjev.

Tudi v nočeh, vseh belih od mesečine, so se godila tam zunaj velika čuda. Bajna bitja, komaj vidna, le za silo razločljiva iz daljave. ljudje in vendar ne živi ljudje, prozorni, ogrnjeni z dopetnimi belimi haljami, so imeli svojo ponočno zabavo pod kostanji. Švigali so od debela do debela, hitreje nego mi otroci, kadar smo se šli »skrivanje«. Zdaj zdaj se je kak posebno neugnan in drzen zavihnel kar po zraku gori na veje. Zlezal je nagleje nego ververica na najvišji vrh, postavil se tam na skrajni, na vse strani se gugajoči vršiček in krilil z rokami, razmahoval napetolična bela krila, klanjal se na vse strani prav kakor igralka jahalka, ki sem jo videl v komediji — nikdar nikoli v življenju še nisem videl nič lepšega in čudovitejšega od tiste mlade igralke... Včasih se je vsa razbrzdana družba spustila v tek doli čez travnik, prav kakor taktokrat mi deca. Vsi beli so postali tedaj travniki, kakor bi se kuhala megla iz njih. Z neba pa je vsa začudena strmela luna in lila toliko svetlobe na svet, da je vse tonilo v ti prebleščéči sijajini in me je skoro peklo v oči kakor ob vročem julijskem opoldnevu.

A so bile tudi mesečne moči, ko je bil ves svet miren in negiben, ves oledenel, ves zadet. Ne ena senca mi vzrastla nikjer iz zemlje, ne najmanjšega življenja mi bilo med kostanji. Le mleko mesečine je neslišno polzelo čez veje in listje, brezšumno curljalo na cesto in travnike. Tako velik je bil ta mir v prirodi, tako čudežna tihoča, da je nehote uspavala. Zadrimal sem, da nisem vedel kdai...

Čudno je bilo, kadar je divjal zunaj vihar in je tepel, sikal in klapovuškal kostanje, da so trepetali kakor kaznovani otroci, plašno odmikali glave, ječali in vpili. Zasmijali so se mi večkrat v srce. Pal bi na kolena in prosil nevidne moči, besneče v zraku: »Prizanesite mi! Saj vidite, kako trpe.« Včasih pa se je srd viharja zagnizel tudi v moje srce in ga vsega zastrupil in razvnel. Stiskal sem pesti, ves gorel v srdu, opravičenem kedaj po kaki malenkostni zgodbi ali nezgodi: ma kostanj nisem mogel splezati, razčesal sem si obleko pri plezanju, kak starejši, močnejši tovariš me je premikastil pod kostanji, pa sem srd nanj izlil še na nedolžne kostanje, priče njegovega zlega dejanja in mojega ponižanja —

drugekrati v povsem neopravičenem, otročje samovoljnem. Pa sem vzpodbujal vihar, klical mu: »Tistega-le trešči ob tla kakor je dolg in visok, vsega ga pohabi in zmelji!«

Ko sem odraščal kratkim hlačam, sem se zanimal bolj nego za drevesa za tiste, ki so pod drevesi hodili. Zanimale so me mlade služkinje in pestunje, vozeče v vozičkih, polnih belih blazin, male otroke, ali vodeče večje na izprehod. Zanimale so me njih svetle obleke, njih tjasni, zveneči klci otrokom, če so zaostajali, predaleč se oddaljili. Zanimal me je njih mladostno veselje, zvonko zveneči smeh, ki je bil, kakor bi se kotalili tolarji po gladkem kamenju, njih mehki medeni obrazi. Zanimali so me starci, šetajoči po parku počasi in iztežka kakor zelo utrujeni; posedajoči na klopeh med kostanji, brskajoči s palico med listjem pred seboj, pisoči v pesek ali zamišljeno zroči nekam v daljavo, kdo ve kam, v samo večnost morda.

Zelo so me zanimali mladi parčki, v mraku stopajoči v tajne sence kostanjev, izgublajoči se med kostanji, toneči v večernih sencali. S široko razprtimi očmi sem strmel za tako dvojico. Vedla sta se za roke, stiskala se tesno drug k drugemu in šla sta kakor v skrivnostne dälje, ki jim jaz nisem še videl ne oči ne obraza, ne jim poznal imena niti namena in pomena. Vznemirjen in zavzet sem strmel za njima, napenjal ušesa, bil ves eno samo napeto uho kakor lovski pes, ki sluti v bližini divjačino, a je še ne vidi in ne ve, kam naj se obrne. Zatrepetal sem v čudni, nerazjasnivi grozi in slasti, ko je kratek, poltih smeh, v hipu, proti volji vzkipeł in odtrgan od srca, planil iz nevidnosti, kakor da je začivkala pod kostanji nenadoma iz spanja splašena ptička.

Razsrdil bi se v takih hipih: »Kaj hodijo tako... tako...?« V pesti sem stisnil roke, zagrozil v mrak, v miga skrivnosti, zločine in sladkosti.

Drugekrati me je vsega objelo — kakor tople, do britkosladke bolesti stiskajoč mi roke — hrepenenje: »Tudi jaz bi šel tako... tako...«

Zajokal bi, tako sem hrepenel in trpel. Pa sam nisem vedel, po čem hrepenim, zaradi česa trpim.

Prišel je pa večer, ko sem tudi jaz stopal pod skrivnostno šumečimi kostanji prvič za njo. Šel sem kakor v neznamo, svečano svetišče, s trepetom in strahom in z nikoli še okušano sladkostjo v srce...

Od tedaj sem ljubil drevored kakor nikoli do tedaj.

A to je bilo v poznejših letih...

Izza otroških let se spominjam kaj živo še mekega jesenskega popoldne.

Naš stari učitelj da je prestar, preslaboten,

so dejali, pa smo dobili drugega, mlajšega in novodobnejšega. Starec pa je odhajal, selil se v svoj rojstni kraj.

Koncem oktobra je bilo: noči hladne, s slano kaznovane. Ob jutrih je bilo na cesti pod kostanji na debelo mastilano rumenega listja.

Takega hladnega jesenskega dne, polnega mrzlot in smrti, so peljali učitelju na dveh vozovih njegovo siromašno bogastvo na postajo. Učitelj se je zamudil spotoma pri nas in naših stariših, ki smo se na cesti še v poslednje poslovlili od njega.

Ko so drugi odšli, sem stal jaz še na cesti, strmeč ob vhodu pod preluknjani slavolok kostanjev za odhajajočim starčkom. Stopal je počasi, s težkimi, skoro drsajočimi koraki — nikdar ga nisem videl do tedaj tako starega, slabotnega in strtega. Zdelo se mi je, da slišim šumeti listje pod njegovimi koraki in mu klicati, kar je klicalo tudi moje srce: »Ostani! Ostani!«

Pa ni slišal. Stopal je dalje, poganjal se nekako nenaravno, siloma in sunkoma, kakor da ga suva nevidna roka. Spodaj, kjer se cesta med kostanji že zelo zožuje in se kostanji od obeh strani bližajo drug drugemu je postal, se ozrl nazaj po cesti, kakor bi premišljal, ali se naj vendar vrne v kraj, kjer je pustil svoje življenje.

Dolgo je stal tako, strmeč nazaj sem proti mestu.

A nenadoma je zamahnil s palico, kakor bi hotel pregnati daleč od sebe vse težke skušnjave, ki so ga napadle v poslednjem, odlo-

čilnem hipu. Sunkoma se je obrnil, jadrno spel gori proti postaji, a še bolj sključen, še bolj star, še bolj nič in uničen.

Zadnji pot sem ga videl tisti dan.

In še enega dne se živo in bolešno spominjam. Dne, ko sem odhajal v rosnem jutru v bojni metež.

Nenavadno težka mi je bila glava tisto jutro. Ne od pitja: nikake pijače nisem okusil prejšnji večer. A prečul sem noč, pospravljaj, pisal, poslavljaj se od doma, od spominov, od mladosti. Večkrat sem tekom noči stopil k oknu, zastrmel doli med kostanje, potopil se še enkrat v njih tihe tajne, poklical iz njih močičkih senc nekdanje dni, vse prošlo življenje, dolgo vrsto lepih spominov.

Ko sem zjutraj odhajal pod živim obokom kostanjev na vlak, sem pozdravljaj slednje drevo kakor prijatelja in brata, poslavljaj se od slednjega kakor od očeta in dobrotnika. Še iz železniškega voza sem strmel na kostanje in na hišo domačo za njimi vse dotlej, da mi je mahoma, kakor da bi se mi bila spustila z bliskovc naglico temna zavesa pred oči, zakrila veliko hišo ob progi vso tisto lepo prostranost, travnik, vso dolgo, drago alejo. Le pozijala drevoreda je snovala in pletla v srcu dalje svoje povesti in pesmi, spomine in sladke, sladke nade...

Ko sem se vrnil iz vojnih blaznosti in iz apokaliptičnega kaosa vjetništva v pametni svet, v domovino, sem, vozeč se proti domači postaji, nenadoma odrevenel: drevoreda ni bilo več!

BREZEN. KULTURNO-ZGODOVINSKI PABERKI. LEOPOLD KEBER.

POD OKROŽNIMI GROFI.

AKOR že omenjeno v prejšnjem poglavju je odstavil I, 828. Karlov naslednik, Ludvik, zadnjega mejnega grofa Trevižanske marke, razjelil jo na štiri okrožja: Friulsko, Kranjsko, Koroško in Pa-

nonsko in postavil vsakemu okrožju na čelo kot sodnika, upravnega uradnika in vojaškega načelnika nemškega grofa. S tem se ni mnogo izpremenilo. Edino v tem je bila razlika, da je preživljala prej vsa mejna grofija, ki je bila precej velika, svojega mejnega grofa, njegovo rodbino, njegove uradnike in spremstvo, sedaj je moral zmagovati četrti del prejšnje grofije enake stroške, kajti tudi navadni grofje so imeli okrog sebe prav tako številni upravni aparat kakor

prej mejni grofje. Globe so se morale zvišati, a ljudstvo je postalo previdnejše. Niso se marali več ljubiti radi požiga, niso si več izdirali zob radi motenja posesti in niso več pozdravljali grofov radi zavedbe v zmoto. Nekaj časa so videli v tem nepozdravljanju strogi sodniki omalovaževanje kraljeve osebe, ki so jo nadomestovali, oglabljali po vrsti vse nevljudneže, ki so se pa kmalu začeli zapirati v domače hiše, samo da niso srečavali grofov.

Huda je predla tedaj grofom. Pritožili so se kralju, naslikali mu svoje obupno stanje in kralj je takoj odkazal vsakemu nekaj posestev, kojih dohodki so inrili napolniti prazne blagajne okrožnih grofov. Posestvo se je kratkoma odvzelo dotodanemu gospodarju, dovolilo se mu milostno, da lahko ostane na posestvu kot hlapec, njegova žena kot kravja dekla in tako je prišlo, da je bilo odkazano grofu Friulskega okrožja, kamor je spadal Brezen, med drugimi tudi lepo posestvo Breženca Jakoba iz rodbine rimljanskih

Orlov, ki se je pa po prihodu Slovencev poslovenila in končno tudi pokristjanila.

Slučajno je tedaj županoval Brezenski zadrugi omenjeni Jakob. Takoj je sklical pod vaško lipo vse svoje zadržnike, da se jasno in glasno pritožijo proti takim novotarijam. Pritožba se je sklenila soglasno, izbrala sta se zraven župana še dva zadržnika in naročilo se je tej trojici, naj tolmači grofu v Čedadu sklepe Brezenske zadruge.

Brž drugi dan se je napotilo odposlanstvo v Čedad h grofu Hunroku. Vso pot je molčal župan Jakob in si zlagal v mislih stavke, s katerimi pove grofu sicer odločno stališče svoje zadruge, a se pri tem v ničemer ne pregreši zoper znane in neznanе kazenske paragrafe. Še nikdar v življenju mu ni bilo tako tesno pri srcu, in če bi se mu ne bila smilila njegova žena, ki mora na ukaz nemškega oskrbnika v lastni hiši opravljati najnižja dela, bi se bil vrnil brez odloga domov.

Grof Hunrok je pozorno poslušal besednika Brezenske zadruge. Milostno se je nasmehnil trditvi, da je kralj Karl zajamčil Slovincem vse pravice pustivši jim župane in svobodo zborovanja.

»Saj teh pravic se nobeden ne dotika!« je zavrnil grof Hunrok, »Župane lahko imate, svobodno lahko zborujete, tudi sklepete lahko, toda kdo naj pa izvršuje vaše sklepe?! Uprava vam je vzeta, sodstvo tudi, vse to tvori sedaj moje področje, o vojni in miru sme sklepati sam kralj. Po naših nazorih sme kralj razpolagati z zemljo podjarmljenega ljudstva. Njegova je ta zemlja in ne vaša! Bodite hvaležni, da ne poznamo davkov in blagrujte se, da vas ščiti tako mogočna država, kakršna je naša!«

»Rajši kakor globe bi mi plačevali davke, bi vsaj vedeli, pri čem smo!« se je osokolil župan Jakob.

»Ste se imeli pravdati, pa bi ne bil prisiljen kralj poslužiti se svoje pravice do te zemlje!«

»Če smo te pozdravili, grof, na cesti, nam je šlo tele iz hleva, če te nismo pozdravili, nam je šla krava, in če smo se zaprli doma, nam je šel pa vol!«

»Torej puntati se tudi hočete! Tebe, Jakob, sedaj ne oglobim, ker nimaš nič, tvojima dvema spremljevalcema pa nalagam globo, oziroma nič, dam si nakazati njuni posestvi, pa bo! Še nekaj! Sporočite svojim sozadružnikom, da mi je naznanil pravkar naš kralj Karl Plešasti veselo vest o svojem skorajšnjem potovanju v Rim h kronanju z rimsko-nemško cesarsko krono. Skoro gotovo bo potoval skozi Brezen, ker obišče patriarha Valperta, ki ga bo spremljal v Rim. Zapomnite si pa, da mora kralj, kjer se ustavi kralj, skrbeti za izpočito pripravo do prihodnjega postajališča kakor tudi za prehranitev kralja in njegovega spremstva. Povem vam pa že vnaprej, da si bo izbiral jedila lastno ročno kuhar sam, sicer prinesete kralju, v kolikor vas poznam, samo oblice, kolerabe, močnik in

fižol. Srečno pot!« In milostno je bilo odslovljeno Brezensko odposlanstvo.

To je bilo mukanje, cviljenje, bleketanje, kokodakanje, gruljenje in gaganje po Breznu. Vse domače živali so se drle na ves glas, naj se jim je že bil nastavlil nož na vrat ali ne. Vaški psi in vaške mačke so jo popihale v bližnji gozd, boječ se, da preti tudi njim enaka usoda. Kraljevi kuhar je bil namreč zelo dobro izbral jedila, saj tako svečanostnega trenutka še ni bil doživel Brezen, da bi bil počastil mogočni rimsko-nemški cesar tako gorsko gnezdo s Svojim Najvišjim Obiskom (l. 875.) Obed je bil izboren, tek imeniten, cesar razigrane volje, zato je pa tudi takoj astregel želji svojega zvestega grofa Hunroka in mu podelil posestvi onih dveh Brezencev, ki sta bila spremila župana Jakoba v Čedad, v popolno last z dostavkom, da se dovoljuje dotedanjima gospodarjema rožota na bivši njuni lastnini pod vodstvom in nadzorstvom izkušenih nemških oskrbnikov.

Ko je imel nekoliko Friulski grof svoj redni sodni dan v Breznu, so se čudili vsi Brezenci, vest je šla od ust do ust, kdorkoli jo je slišal, je skomizgnil z ramami, zmajal z glavo, a hitel vkljub temu dalje, da jo pove svojemu sosedu, In kaj se je bilo zgodilo? Sodnik ni bil oglobil tekom vsega dneva nobenega, ne toženca, ne tožitelja, ne prič! Še bolj so se čudili, ko jih je pozval grof pred svojo hišo. Prišli so vsi, in ni ga bilo vaščana, ki bi ga ne bila prignala radovednost pred Orlovo oziroma grofovo hišo.

»Sodržavljan!« Bilo je to pot prvič, da so slišali Brezenci tako besedo iz ust nemškega grofa. »Potres kakor tudi nenavadna zvezda z repom, ki se je letos*) pojavila na nebu, naznanjata hude čase. Antikrist prihaja! Ne dolgo, in imeli ga bomo v svoji sredi, kajti zapisano je, da se to zgodi v letu, s katerim se konča prvo tisočletje po Kristusovem rojstvu. Že sedaj preti velika nevarnost naši ljubljeni domovini. Madžari so prišli ropat in plenit v našo grofijo. Do sedaj so se zadovoljili z ravnino, a ni mogoče več daleč čas, ko stopi njihova noga tudi na naše gore, da podre, kar smo s težavo sezidali. Radi tega mi, žal, ne bo mogoče imeti več rednih sodnih dnevo, ker moram skrbeti za utrditev svoje stolice, Čedada. Če pa pride sovražnik, oborožite se in branite svojo rodno grudo do zadnje kaplje krvi. Pomislite na suženstvo, na svoje žene in hčere, in prepričan sem, da vam ta misel podvoji moči za uspešen odpor. Blaginja moje grofije in naše slavne domovine vas kliče na bojno polje!«

Te neprevidjene sodne počitnice so bile vsem Brezencem po godu. Niso se bali zunanega sovražnika, če treba, bo ta že še občutil težko slovensko pest, veseli in zadovoljni so se pripravljali na odločen odpor v slučaju potrebe, saj jim niso grozile več denarne globe za prestopke in neprestopke. Hlevi so se jim začeli polagoma

*) l. 998.

polniti, v kurnikih, golobjakih je postajalo živo in marsikak Brezenec si je ob izredni priliki privoščil kakega piščanca, a je mislil med jedjo vedno na prestopok, ki bi ga bil moral napraviti, da bi bil prešel piščanec kot globa v grofovski želodec.

Tekom teh sodnijskih počitnic, ki so trajale skoro petdeset let, se je pa ljudstvo v Breznu strahovito pokvarilo, propadlo je v vsakem oziru. Ko je minila madžarska nevarnost in so se vzpostavili zopet redni sodni dnevi, je grof pri pogledu na polne hleve in natlačene kurnike takoj spoznal vso nemoralno Brezenskih vaščanov. Podvojil je sodne dneve, potrojil globe, hlevi so se praznili, kurniki čistili. Na ta način se mu je posrečilo že v najkrajšem času dovesti izprinjeno ljudstvo na pravo pot pravosti, poštenja, spoštovanja zakonov in zvestobe do vladarske hiše.

Frankovska dinastija Karolingov je tačas izumrla. Sledili so ji cesarji iz saške hiše. Vsak nemški cesar je potoval vsaj enkrat v Rim, da se da kronati z rimsko cesarsko krono, vsak cesar je bil naklonjen Oglejskemu patriarhu, ki ga je navadno spremljal kot prvi cerkveni dostojanstvenik za papežem v Rim, in vsak cesar je obiskal na potu k patriarhu Brezen. In vedno se je ponavljala isti prizor kakor za časa Karla Plešastega, ko so žrtvovale Brezenske domače živali svoje mlado življenje za cesarja.

Leta 952. je bil priklopil cesar Oto I. Friulsko grofijo Bavarski vojvodini, njegov naslednik Oto II. je pa združil l. 976. Koroško, Friulsko in Veronsko grofijo v samostojno Koroško vojvodino.

Vseh teh izprememb ni mogel razumeti kmet Luka, ki je iskal povsod vzrokov vsakemu dejanju. Dolgo časa je premišljeval in prišel sklednjič do tega zaključka: »Tretjino globe je dobival prej Friulski grof, tretjino Bavarski vojvoda, tretjino cesar, sedaj pa dobi tretjino Friulski grof, tretjino Koroški vojvoda in tretjino cesar. Razlika tiči le v Bavarskem in Koroškem vojvodi. Gotovo se je bil prvi že nasitil, medtem ko je bil drugi še lačen. Da obvaruje prvega prezgodnje smrti radi prevelike debelosti in da obvaruje drugega prezgodnje smrti radi lakote, je cesar Oto II. izpremenil to, kar je bil napravil njegov prednik.«

Brezenski župan Matija se je poslužil z jamčene pravice svobodnega zborovanja vseh združnikov. Sklical jih je v temni noči pod vaško lipo in jim dejal: »Združniki, kar vam povem in kar sklenemo danes, naj ostane med nami! Naš grof me je onozoril, da pride še ta mesec nemški cesar skozi Brezen, kjer se ustavi, da pokosi v naši sredi. Sami dobro veste, kaj to pomeni! Kaj pa, če bi mi cesarja prehli-

teli! Kar je zanj dobro, mora tudi nam tekni. Snejno sami, kar nam je še ostalo od zadnjega sodnega dneva. Časa imamo dovolj. Naša živl- na je visoko gori na planinah, nemogoče jo je spraviti v tako kratkem času domov, ker se cesar ustavi le par ur v Breznu. Prašiči, gosi, race, jagnjeta, kozlički in piščanci naj najdejo vsaj enkrat svoj grob v naših želodcih. Da nas pa ne bo pekla vest, poslužimo se starodavne, a s prihodom frankovskih kraljev odvzete nam pravice in razsojajmo sami o prestopkih in zločinih v naši zadruzi. Sodniki bodijo trije nepristranski možje! Predlagam v ta namen Orla, Prijatelja in Logarja, to so oni bivši posestniki, ki nimajo nič, ker so bila dana njihova posestva Friulskim grofom v popolno lastnino. Vsi drugi smo pa zločinci, ker se puntamo proti cesarju. Oglobimo enkrat tako rekoč sebe same. Prevelike izkušnje že imamo in upajmo, da se bodo zavedali naši sodniki svoje naloge. Krivi smo! Mi ne prosimo usmiljenja, pomiloščenja, mi celo zahtevamo od sodnikov, da nas temeljito kaznujejo. Zločin je velik, bodi tudi kazen velika!«

Kazen, ki so jo izrekli trije nepristranski sodniki je bila naravnost drakonična. »Vsi združniki se obsodijo, da snejo sami do prihoda nemškega cesarja vse, kar leze ino grede po hlevih in kurnikih, sodniki pa bodo nadzirali, če se je kazni tudi izvršila!«

Tako mirno in tiho je bilo po Breznu kakor malokdaj. Ni zacvilil prašič, ni zagagala gos, ni zapel petelin, ni zableketalo jagnje, četudi so čutile vse živali nož na svojem vratu. Zdelo se je, da sočuvstvujejo z nesrečnimi Brezenci, da se prostovoljno žrtvujejo in da s svojimi žrtvami pripomorejo sodnijski razsodbi do popolne veljave.

Ko je pa prišel nestrpno pričakovani cesar v Brezen, prejšnji dan je bil zapel zadnji pujssek svojo labodjo pesem, se je čudil zdravemu rdečeličnemu in dobro rejenemu ljudstvu, ki ga je navdušeno pozdravljalo. Še bolj se je čudil cesarjev kuhar, ko ni dobil ne v hlevih, ne v kurnikih ničesar. Jezil se je na nelojalne lisice, kune, dehorje, ki so bili požrli po soglasni izjavi Brezencev vso perutnino, jezil se je na protidinstično kugo, ki je o nepravem času zopet po soglasni izjavi Brezencev uničila vse štirinogate domače živali. Najbolj se je pa čutil Friulski grof, ki je moral odpreti svoje hleve in svoje kurnike, da si izbere kuhar potrebnih jedil za cesarski obed.

Glede na to, da je kuhar zaman iskal primernih živali za cesarski obed po hišah in hlevih Brezenskih domačinov, je nastalo reklo, ki živi še dandanes med našim ljudstvom in ki se glasi: »Kjer ni nič, niti cesar ne more vzeti!«

POUČNI DEL

ANDREJ VOLARIČ.

OBRAZI NAŠIH MOŽ. A. U.

«LANINSKI RAJ» je poznan v naši slovenski literaturi. — Proslavil ga je Simon Gregorčič, ki je njegov najodličnejši sin. Prestolnica tega najbolj opevanega kraja v Julijski Krajini je divni trg Kobarid, ki je dal naši zaslužni ožji in svobodni širji domovini mnogo vrlih narodnih borcev in odličnih mož. Poleg Gregorčičevega požrtvovalnega mecena, pred kratkem umrlega notarja Gruntarja, mladega in nadarjenega pesnika Krilana Pagliaruzzija, je Andrej Volarič gotovo najbolj zaslužil, da podamo tu v naši z narodnega debela odlomljeni cvetoči »Mladiki« njegov življenjepis. — K temu so nas tudi dovedli sedanji politični dogodki, ki so objavili Volaričev spomenik na glavnem trgu našega mirnega Kobarida.

Andrej — sam se je podpisoval Hrabroslav — Volarič se je rodil 14. novembra 1863. v Kobaridu v h. št. 73 — danes je to tretja najvišja hiša na desno, ko potuješ iz solčne Gorice v naše Gore. Na državni cesti je, tik pred vvhodom v trg, v nji je vzdana Volaričeva spominska plošča, katero je posvetilo »Tolminsko učiteljsko društvo« svojemu odličnemu tovarišu — skladatelju. Danes je ta kamnita plošča pobeljena, ker »tako je velel fašistovske domovine ukaz«.

Njegovi stariši so bili preprosti delavci, poročeni na gole roke t. j. brez lastne strehe in imetja. Oče Andrej je umrl pred par leti v visoki starosti nad 70 let; bil je spreten čevljar, vnet godec in strasten lovec. Mati je bila Katarina, rojena Kenda iz Staregaseta. Imeli so tudi nad deset let mlajšega sina Jančkota, ki je znal tako ljubko vlačiti harmoniko, da so vsa gorsko mladino zasrbele pete, ko je začula njen glas. Ako je pa pritisnil zraven osiveli oče »Lojz« (domače vulgarno ime) s svojim klarinetom, so se takoj zbrali mladi ljudje in poslu-

šali spretna godca, ki sta večkrat koledvala po vsej naši solčni Goriški in šla tudi po sosednji Kranjski iskat svojega zaslužka.

Stari »Lojz« — Volaričev oče — je bil član že od nekdanj znanega godbenega društva na »pihala« v Kobaridu. Šest do osem je bilo teh godcev pod vodstvom cerkvenega organista Franca Konavcevega (Rakovšček) in bili so lepemu trgu Kobarid popolna mestna godba, a daljni njegovi okolici so nadomestovali današnje povsod poznane Prvačkovec pri vseh fantovskih plesih. Stari Volarič je nataknil svoja očala večkrat na čelo kakor na nos,

dasi ni nikdar »pihal na notah« na svoj klarinet in vendar je bil strogi vodja bivši godecrojalk Franc Rakovšček ž njim popolnoma zadovoljen. Vsi drugi godci »z boberdomom« vred so se namreč učili vsako skladbo po notah, katerih se pa ni hotel naučiti naš stari Volarič, ker je imel tako popoln posluš, da se je takoj ujema s svojimi tovariši na svoj klarinet, ko so se ti že naučili pri rednih večernih vajah, ako so zagodli kakšno novo. In pri vseh teh vajah je bil poleg tudi mali sinček Drejc Lojzev, naš prerano umrli skladatelj Andrej Volarič. Poslušal je ubrane glase očetovega klarineta, jih primerjal z vodilnim glasom spretnega »kapelnika« in zahotelo se je mladi otroški duši, da bi ustvarjala skladbe, katere bodo prepevali in svirali širom naše domovine. V domači šoli je bil zelo priden, a nad vse je ljubil petje in glasbo. Tedanji mladi kobaridski učitelj Carli — bil je sam glasbenik (zložil je znano Podrekovo beneško pesem: »Jaz nisem Ta-

ljanka...») — je zasledil nadarjenost malega Drejca in pričel ga je učiti note. Oče, spreten čevljar in vnet godec, mu je s klopitom in klarinetom prislužil in kupil star polomljen glasovir. Muzikalični učitelj Carli ga je uglasil in pričela sta z učenjem. Napredoval je tako hitro, da je že v ljudskošolski dobi znal vse, kar rabi navaden pevec in pevovodja na deželi. Sviral je vse kobaridske narodne pesmi in jih že tedaj uglasboval z neumorno ukaželinostjo. Položen je bil temelj poznejšemu njegovemu ustvarjanju v skladateljstvu in z velikim ponosom je poslušal oče-godec ubrane glasove, ktere so proizvajali drobni prstki nadebudnega sinčka. V svoji godbeni gorečnosti ga je lovil oče s svojim klarinetom in vnela se je v nadarjenem sinčku srce, vzkipelo mu je hrepenenje in hitel je naprej, naprej — — — v jasne višave. Na prigovarjanje domačih razumnikov

Volaričev spomenik.

ga je oče z upom in strahom poslal s petnajstim letom na učiteljsko v Koper: naš Drejc se je s tem posvetil učiteljskemu stanu. Sinko se je učil, a ubogi oče je pihal groše za svojega ljubljence iz klarineta, krpal čevlje, prodajal zajce, stiskal in stiskal, da bi ne trnel pomanjkamja njegov ljubljencec. Šlo je; doma so toliko prihranili in prislužili, da so imeli vsi skoraj dovolj in večkrat je smehljaje rekla blagopolkojna njegova mati:

«Godca bom vzela,
bom zmeraj vesela,
če moke ne bo,
zagodel mi bo!»

V Kopru se je Andrej dobro učil, a umljivo najbolj glasbo. Glasbeni učitelj na koprskem učiteljsku Czastka je takoj spoznal Volaričev glasbeni talent in prizadeval se je neumorno,

da bi pomnožil glasbeno znanje svojega učenca. Svirala sta gosli in glasovir, obdelovala vso glasbeno teorijo, harmonijo in kontrapunkt, prebirala, prepevala in proučevala razna glasbena dela in maš mladi učiteljskičnik je 1882. napravil skušnjo učiteljske zrelosti. Bil je učitelj in vrnil se je v svoj ljubljenci Kobarid, kjer je učiteljeval dve leti in si izbral družico v Pražovi hiši pod Škratovo skalo mlado Frančiško Kokole — svojo učenko.

Še kot učiteljskičnik je že vodil doma svoj pevski zbor, priredil svojo prvo besedo v Žganovi dvorani l. 1881. o počitnicah, kar se je potem zgodilo v Kobaridu vsako leto do 1895. pod njegovim vodstvom. Nadaljeval je z vežbanjem in poučevanjem pevskega zbora in res nikjer ni bilo tako živahnega narodnega življenja, kakor v tej mali prestolnici planinskega raja, kjer so že pred Volaričem orali ledino odlični naši rodoljubi: pesnik-kaplan Gregorčič, pravnik Ignacij Gruntar, pesnik — kobarški ljubljencec Krilan, bogoslovec in pozneje župnik v Medani Kuninčič, najboljši tenorist ter mnogi drugi dijaki, Kobaridei in okoličani. To je vrelo v mladih dušah: igre, petje, govori, deklamacije so bili vsakdanja počitniška zabava naši vrli kobarški mladini že pred pol stoletjem in ni čuda, ako je danes tu v planinskem rajju narodna zavest tako močna.

Volarič je neprestano »skladal pesmi« in peli so jih naši veseli tržani kar takoj, ko so mu po vroči pesniški in glasbeni žilici privrele iz prstov v pero, iz krvi v črnilo na papir, s tega na uho in zadonehi so krepki spevi planinske mladine, da se ti je zasolzilo oko v srečnem čuvstvovanju domovinske ljubezni: »Slovenski svet — ti si krasan!« Počitnice za počitnicami se je to ponavljalo, besede in veselice so se vrstile in prvi med prvimi je bil skladatelj Andrej Volarič. Zvečer je spesnil nepozabni Pepi Pincev (Krilan) pesem n. pr. »Novinci«, jutraj jo je Drejc Lojzev (Volarič) uglasbil, opoldne so jo že peli v Čitalnici mladi »rekluti«, katerim je bila namenjena. Poslušali so to mladino resni »možje«: dekan Jekše, kobarški poslanec Pagliaruzzi, gospodarji Špiček, Tonec, Jeron. učitelj-oče Dominko in zadovoljni, srečni so bili veljaki planinskega raja. To je bila narodna vzgoja!

Andrej Volarič je napredoval v glasbi od dne do dne. Iz Kobarida se je preselil v Tolmin, kjer je učiteljeval sloveči glasbenik Danilo Fajgelj. Dva nadarjena skladatelja v malem kraju! Koliko debate v glasbenih strokah, koliko vzpodbude, učenja, pivenja itd. predno sta kaj priobčila v javnosti! Žal, da sta bila ta dva nevsta genija le eno leto skupaj v Tolminu. Volarič se je preselil na Livek, kjer je v gorski samoti premeleval vsa mogoča glasbena dela, skladal, prepeval in sviral po notah od belega dneva do črne noči in večkrat tudi od mraka do zore. Srce mu je zahotelo v solnčno

Gorico in zaprosil je na ravno takrat razpisano službo v Kozani, kjer je učiteljeval sedem let. Še danes radi prepevaio naši Kozanci, ki so s svojim vrtilim pevovodjem razširili narodno pesem tudi med našimi veselimi Brici do najskrajnejše naše narodne meje do Krmina. Med službovanjem v Kozani je priobčil mnoge svoje skladbe in razširile so se njegove pesmi po domovini okrog. Z njimi se je pa razširila njegova slava in pri vseh narodnih veseljih si čital na sporedu Volaričevo ime. On sam pa je hitel iz kraja v kraj, navduševal mladino za narodno pesem, poučeval in vodil pevske zbornice in širil z velikim navdušenjem narodno zavest. Nikdar si ni dal miru, nikjer ni imel pokoja in povsod je ubral našemu narodu pravo struno, ki je zadonela križem vse naše Slovenije in bodrila k narodnemu podrobnemu delu z njegovimi »Gorskimi odmevi«, z »Narodnimi pesmimi« in drugimi umotvori vse moške, ženske in mešane zbornice. Utanavljal je narodna društva, sodeloval pri narodnih veseljih in širil med našim ljudstvom liubezen do petja, blažil s tem srca našim Gorianom, Bricem, goriškim okoličanom, Vipavcem, zašel na Kras v najbolj narodno ogroženo občino Devin, kjer se je ustanovil v svetem prepričanju, da bo neomajen branitelj narodne meje na obali sinjega Jadranskega morja. Tu je navdušeno prepeval Hajdrihovo »Buči morje Adrijansko«. — Umril je 32 let star v Devinu dne 30. septembra 1895. Butalo je Jadransko morje ob devinsko skalo in v megli se je zagrmil planinski raj, zajokal je ves slavni Kobarid po svojem najboljšem sinu, sivi Krn se je zakril v žalne črne oblake — samo takrat je bil prostovoljno Montenero in v solzah so drhtela pevska društva širom naše domovine, umolknile so planinske vile. Tako nadarjen, plodovit in sila priljubljen skladatelj je moral umreti! In njegov nobračim pesnik Krilan je umrl komaj v šestindvajsetem letu svoje mladosti. Z nagrobnega kamna Krilanovega na pokopališču v Kobaridu sem napisal žalostne dneve: rojen 26. maja 1859. — umrl 1. marca 1885.

Na obali sinje Adrije počivovalo v narodno najbolj ogroženem Devinu na domačem pokopališču Volaričevi zemeljski ostanki in spomin nani ustavlja tui naval, ki prodira čez devinsko skalo, na naše zahodne meje. Vsled tega spomina je bil na smrt obsojen tudi njegov spomenik v njegovem rodnem kraju.

Hvaležni Kobaridci (županstvo, Čitalnica, Hranilnica in posojilnica, učiteljsko društvo in posamezniki) so mu namreč dne 8. septembra 1908. postavili kamnit spomenik z veliko narodno slavnostjo. Prihitela so pevska društva iz vse kobaridske okolice, iz vsega Tolminskega, Goriško okrajno učiteljsko društvo s svojim pevskim zborom, pevski zbor z Jesenic, z njegovim sinom, ki mu je bil pevovodja, rodoljubi od blizu in daleč in napravili so sijajno na-

rodno veselico, da proslavijo Volaričev spomin. Na kamniti prizmi je stal kamniti kip pokojnega skladatelja v naravni velikosti v sadonski obleki s pesmarico v roki, kakor je navadno nastopal pri narodnih prireditvah. Občina Kobarid je okrog spomenika na argu ogradila nad 1 in pol ara zemljišča, nasadila lipe, zelenje in cvetje, napravila krasen ljudski vrtil z belimi gredicami ter rdečimi cvetlicami in res počastila svojega nadarjenega sina s to svojo kulturno napravo. V tem vrtilku pred spomenikom so doneli krasni glasi Volaričevih ubranih strun: »Gospodov dan.« »Slovenski svet — Ti si krasan.« »Gorski odmevi«, »Roj ptičič skoz jasne višave« itd. Govorniki so proslavljali poljudnega in prerano umrlega skladatelja in županstvo je s ponosom sprejelo v svoje okrilje ta Volaričev spomenik, ki je tako lepo počastil spomin njegovega slavnega sina.

Skladateljev sin Stanlko je prepeval svojemu ljubljenu očetu v proslavo z jeseniškim pevskim zborom na slavnostnem odru poleg sivega plakajočega očeta in njegove mladostne vnukinje, hčerke skladateljve, učiteljice Bogomile. In mi, ki smo ljubili prijatelja-skladatelja genialnega Drejca? Solze ginjenja so nam dile no lico in vsklikali smo: »Slava njegovemu spominu!«

Naš blagopokojni skladatelj je bil posebna dobričina. Nikjer ni imel naimanišega sovražnika, ker je bil mehka lirična duša, popolen altruist, do skrajnosti nesebičen, skromen in z vsem zadovoljen — samo pri poučevanju petja nekoliko strog in natančen za vse glasbene fine. Majhne, vitke rasti, vedno smehljajočega obraza, v družbi zelo dovtipen in zabaven. Ljubili so ga tovariši in med vsemi je še danes silno priljubljen. Vse prebivalstvo v našem planinskem raju ga je spoštovalo in ljubilo ter ga ima še danes v najblažjem spominu. Pelo se je v njegovi družbi in lepo pelo, ker je res zabaval s svojo živahnostjo vsakogar, ki je prišel z njim v osebni stik. Njegove učiteljske počitnice so bile posvečene petju in narodnim veseljem. Nikdar več ne bo v Kobaridu toliko ubranega petja in neprisiljene domače zabave. Vsled tega je zavladala splošna žalost radi njegove prezgodnje smrti in še bolj nas boli srce radi maščevalnega obglavljenja njegovega spomenika.

Dne 15. junija t. l. je bila vzdana v kobaridski »Občinski Dom« spominska plošča s posebnim italijanskega generalisima Diaza, ki proslavlja zmago italijanskega orožja in s tem povečuje pridružitve Julijske Krajine k Italiji. Z veliko vojaško slavnostjo so proslavljali ta dan in umljivo, da so se ji morali pridružiti tudi vsi uradi in javni zastopi našega planinskega raja. Dne 16. junija t. l. so zgradili Alvinci spomenik na Krnu v proslavo svojim padlim tovarišem. V noči med 19. in 20. junijem se je razsrdil sivi Krn, zbral je vse svoje megle in njih

silno elektriko, užgal je močno strelo in nesrečna usoda jo je zagnala ravno v spomenik ter ga znatno poškodovala. Po vsej širni Italiji je odmeval ta grom: »Naši sužnji, pastirski rod brez imena je oskrnil naš najljubši spomenik«. Dne 21. junija so maščevalci v črnih srajcah ob 11. uri ponoči zadrgnili vrv na vratu kamnitega Volaričevega kipa in odlomili so mu glavo, katero so potem z divjim hrupom nosili polni »svetega maščevanja« še po gostilnah, napivali, zaničevali idealnega lirika - skladatelja in razdrobili njegovo glavo. Vrgli so tudi njegov kamniti kip odlomivši noge s kamnite prizme. Vlačili so po cestnem prahu kamnitega obglavljenca z odlomljenimi nogami, ga zaničevali, zasramovali, dá, bila je za tako ljubljeni spomenik prava Kalvarija. Naš Volarič je dvakrat umrl — v resnici v Devinu in drugič so ga obglavili na kobariškem javnem trgu v najhrupnejših orgijah peklenškega veselja. Dne 16. julija so zabili na spomenikovo prizmo visok drog in pripeli nanj svojo narodno trikoloro. Pošteni in medolžni Kobaridci z okoličani so morali gledati to žalostno slavje, župani in občinski zastopi so morali dvigniti italijansko zastavo, a domači gospod kaplan jo je moral blagosloviti po cerkvenem obredu z blagoslovljeno vodo in — srčno krvjo. Kobariški župan je bil primoran govoriti slavnostni govor poleg mnogih italijanskih politikov in fašistov iz kraljestva in prisiljen vslikati: »Evviva Italia!« To so zahtevali v zadoščenje razžaljenega italijanskega domovinskega čuvstva, ker drugače bi z ognjem dokončali vse.

V literarnem listu »Mladika« se ne spuščamo v podrobna razpravljanja, pač pa pišemo to le kot kronisti.

Volaričeve glasbe in skladbe naj oceni sposobnejša strokovnjaška roka, a brali smo v Poročilu Glasbene Matice v Ljubljani: »Volarič obeta zložiti po svoji izredni nadarjenosti, plodovitosti v skladanju in marljivosti mnogo prav lepih glasbenih del«. Bil je 32 let star, a izdal je večinoma v samozaložbi nad 10 del, ki dokazujejo res izredno plodovitost in tudi podjetnost. Njegove: »Slovenski svet — Ti si krasan«, »Slovan na dan«, »Gospodov dan«, »Roj ptišic skozi jasne višave«, »Eno devo le bom ljubil«, »Venec čveteroglasnih pesmi«, »Gorski odmevi«, »Narodne pesmi«, »Divja rožica«, »Slovenskim mladenkam« i. t. d. se bodo vedno pele na naših odrih križem Slovenije in bodo proslavljale njegovo prerano smrt in mučeniško obglavljenje. Ravno se je pripravljajal za izpit na konservatoriju in popolnjeval svojo strokovno izobrazbo, ko je prišel sredi avgusta 1895. kakor vsako leto — v svoj ljubljani Kobarid, kjer je že ad hoc priredil Klodičevo igro »Materin blagoslov« z mnogimi pevskimi točkami in bogatim vzporedom že prvo nedeljo v septembru. Ta igra posega prav živo v kobariško življenje, saj so še takrat živele mnoge ose-

be, katere so faktično doživele ta dejanja v dobi namerovane gradnje Predilske železnice. Krasno je vspela ta veselica, a naš skladatelj - ljubljenec je obolel takoj, ko se je vrnil iz planinskega raja na svojo devinsko skalo. Prehladil se je, mnogi pravijo, da je imel tifus in izdihnil svojo mehko pesniško dušo že 30. septembra.

Svojo številno rodbino je ostavil v silnem pomanjkanju, kakor vsaki mladi učitelj, ako ga nebo vzame prezigodaj v svoje čarobne hrame. Marljiva obupana vdova se je preselila v Gorico, najela stanovanje in kot študentovska mama preživljala dijake in s tem denarjem vzrejala sebe in svoje. Eden sin je utonil kot dijak v Soči. Dames žive v Jugoslaviji baje vsi v Belgradu: vdova, edini sin Stanko, pevovodja - kapelnik in hči Bogomila, učiteljica, poročena Smrekar.

V IV. letniku »Li. Zvona« je že pokojni Danilo Faigeli pisal o Volariču, da »mu je volja resna in dot, katero si je izvolil v kompozicijah. — prava«. Glasbena Matica je založila dva glasovirska koncertna komada: »Pozdrav iz daljave, parafraza« in »V domačem krogu«, potpourri slov. narodnih napevov. Njegove glasbe so bile natisnjene še tuintam ob raznih prilikah, a v rokopisu jih je imel še cele sklade. Ob času njegove smrti so pripovedovali, da bi se lahko izdalo nad 10 snodičev raznih glasb in skladb za glasovir in vse mogoče pevske zborove. Pred leti poznana glasovirska umetnica Lucila Podgornikova (sopraga Fr. Podgornika, urednika Slovanskega Sveta) je trdila, da bode Volarič med prvimi slovenskimi skladatelji. Njegovo glasbo »Od železne ceste« za zborove in samo speve z glasovirjem je imenovala »opereta in nuce«. Vse njegove načrte pa je prekrizala prezigodnja smrt in tudi njemu velja Gregorčičeva:

»Tudi ti si moral pasti,
ko jel si najkrepkeje rasti!«

Ob sklepu tega skromnega življenjepisa pa načrtamo v mrtev papir živo našo zavest in neizpodbitno prepričanje, da mora vstati dvakrat, kdor umrje dvakrat. Vstal bode neopozabni naš umetnik in vekoma živel v svojih umotvorih po Julijski Krajinii in v širši domovini, a tudi tvoj spomenik vstane s teboi prenovljen, olepšan in z lavorjevimi vencem ovenčan na ravno istem mestu v tvojem gaju, kjer se je nad teboj po krivici maščevala prevroča in preburna južna kri naših sedanjih sodržavljancev na tako krut način! Tudi tvoj mučeniški narod vstane, ko zadoni tvoja iunaška melodija »Slovan na dan«! ob strmih sivih stenah našega Krna in bode odmevala po črnih zahodnih gorah tvoja pesem, ko zasiže v naše temne duše žanko solnce, ko zavriska v veselju Julijska krajina..., Pridi, zvezda, pridi!

ŠOPEK NA GROB MOŽA. CIR. MET. VUGU - J. ABRAM.

PRIJATELJ t' govori: Ciril, ne privoščil bi ti počitka v hladnem grobu — v današnjih vročih, trudnih dneh, ko nam je hudo za vsakogar, čeprav le s kamenom pripomore k obnovi naše narodne zgradbe, — čeprav le s prstom gane nam v pomoč, — čeprav le z dobro, toplo, vsposodbudno besedo, — celò le z ljubezni polnim očesom blagoslovi naše narodno delo!

Ne privoščil bi ti hladnega počitka, — toli manj, ker si v obnovo narodnega doma skale podiral, cele stene podpiral, ki si bil pri delu mož, orjak v besedi in dejanju!

Tol' manj privoščim počitka tebi, ki si, čeprav strt na telesu, do zadnjega diha netil v sebi žgočo ljubezen do doma, hoteč v tem v potrojenem ognju preroditi, prenoviti svoje telo, požgati v njem vse kali bolezni, da bi kot nov feniks spet zletel med marljive čebele, med zidarje svete, veličastne stavbe naše okrnjene domovine!

Ne mogel bi ti ga privoščiti, počitka, čeprav si ga zaslužil!

Kaj si pa še imel, da nisi domu daroval? — Ljudie božji, preštejte svoje žrtve za dom! — Prihajate z velikimi računi; hvala vam, čast vam, hvaležen, trajen spomin vam, trajno večno plačilo vam za vse! — Toda ti, predragi Ciril, ti polagaš za svoj račun vso veliko dušo in telo! Vsega si se žrtvoval na to sveto grmado ljubezni in še le do cela povžit, truden do konca, si legel: »Ne morem več! — Še bi rad, srčno rad, a — ne morem več! — Imejte, náte spomin name, vsposodbudo imejte v meni, tisto globoko, žar-

ko, nesebično ljubezen vam zapustim, a jaz, — ne morem več...«

Kaj bi lahko še imeli od tebe, ko bi nam bil ostal! Koliko let dela bi nam bi še lahko posvetil, koliko neprecenljivega dela, polnega klenege sadu, polnega blagoslova!

Omahnil nam je s tabo velik, močan steber v grob, velika vstvarjajoča in oživljajoča sila, ki ji ne najdemo nadomestila.

Tvoja velika, široka in globoka vrzel zija in vpije! Kdo stopi na tvoje mesto? Kdo zgrabi za tvoje orodje, orožje, ki si ga truden, tako nerad odložil, ki ni bilo še skrhano, obrabljeno, odrabljeno, ki se je od dela vedno bolj svetilo in ostrilo? — Kako naj ti torej privoščim, naj ti privoščimo ta prezgodnji počitek, sredi vročega dne? ...

— Le božji volji se vklanjam, — nj', ki si se ji tudi ti uklonil...

Naj li vam pripovedujem, kdo je bil naš Ciril? Poznamo ga, med nami je živel in deloval. Gledal' smo ga kot odločnega moža in moža neumornega dela, merili smo moči svojega duha z njegovim duhom in zato smo ga še više cenili.

In vendar je prav, da vsaj v glavnih potezah orišemo njega in njegovo delo, — njemu v trajen spomin in čast, sebi pa v vsposodbudo. Ob tem pa še katero porečemo o njegovi dobi in drugih znanih osebah.

* * *

Rojen je bil *Ciril Metod Vuga* v Solkanu pri Gorici 21. aprila l. 1875. Še v nežni mladosti se je preselil s starši v Gorico. Imel je še 3 brate in 2 sestre, od katerih mlajša je redovnica-usmiljenka. Starši so s trudom vzgojili veliko družino in veliko zadoščenje so imeli v tem, da so vse otroke dobro vzgojili in preskrbeli. Nardarjeni so bili vsi, toda pokojni Ciril se je s svojo živahno, mehko naravo odlikoval med vsemi.

Šole je dovršil vse v Gorici in l. 1899. je bil posvečen v mašnika. Na gimnaziji je imel vesele le bolj do jezikov in do leposlovja, za matematiko in fiziko pa je imel »trdo bučo«, Sreča zanj, da je imel v teh dveh predmetih skozi vso gimnazijo za profesorja dobrosrčnega *Novaka*, ki je bil sicer dokaj robot, — kot njegovi hribovski čevlji, — »in jo je debelo po gorjansko robil,« a je spadal v znano tedanjo trojico očetov goriških dijakov: *Kragelj - Novak - Ivančič*. Te tri zlate duše ima in bo imela cela generacija naših gimnazijcev in sploh vsa dežela v trajnem hvaležnem spominu, kakor trojico na normalki: *Hribar - Kumar - Sivec*. — V osmi šoli je bil ta predobri Novak s pokojnim Cirilom v taki zadregi, da ni vedel, kaj bi z njim; znal mu je malo. No, zmagala je v njem »pamet« in srce in zabrusil mu je v pričo vse šole: »Kaj naj počnem z vami? — Skozi vso gimnazijo sem vas potiskal, — ne preostaja mi drugega, kot da Vas še iz nje potisnem!« Profesor je pač vedel, da Ciril ne bo študiral za inženirja, še manj pa za

profesorja matematike in fizike. Ali naj njemu — in tudi drugim, ki nimajo talenta za ta dva predmeta, so pa drugače nadarjeni dijaki, — uniči prihodnost, uniči življenje, naj oropa narod delavcev? Vest mu ni dala in ni hotel posnemati v tem v svoja suhoparna predmeta zaljubljenega Šantelja in druge, toli preklinjane »jahhače«! Gospod Novak se pač ni in ne bo nikoli kesal svojih dobrih del »pameti in srca«, kakor tudi tega ne, da ni nikoli delal razlike med djaki in narodnostmi! — Tudi pisec tega sestavka se z veseljem šteje med njegove izredne častilce. — Omenil bi še to, da se je vsa omenjena trojica ob vsaki priliki za dijake toplo zavzemala tudi pri drugih profesorjih, Nemcih in Italijanih, pri konferencah in zasebno ter da ima celo procesijo tako rešenih hvaležnih duš za sabo.

Toda nazaj h Cirilu! Bil je posebnež, ki mu nisi dobil para. Bil je veseljak, a ob enem silno vesten in natančen; dobrosrčen, prijazen in do skrajnosti odkritosrčen. Ker je bil zelo občuten, je bil tudi razburljiv, ako je bilo kaj narobe, da ni štedil z duhovitimi, a tudi rezkimi opazkami in zavrnitvami. Ako je pa uvidel, da nima prav, da se je bil prenaglil in s tem koga razžalil, ga je takoj poprosil oprostjenja. Svoje prepričanje je vedno jasno in glasno izpovedoval in zagovarjal, tudi če je imel pri tem trpeti. Naravnost sovražil je vsako klečeplazenje, lizunstvo, pretvarjanje in hinavščino. Iz oči v oči! — Bil je usmiljenega srca, požrtvovalen, do cela nesebičen in zato ni imel nikoli nič, — h večjemu dolgove! Veliko pozornost je vzbujal pri vseh s svojim finim ukusom; bil je zelo eleganten v postavi in vsem svojem nastopanju in v besedi, tako, da so ga že sošolci - gimnazijci nazivali kar na kratko: baron! Pri vsem tem pa je bil v mišljenju vseskozi demokrat; bil je pač proletarec in zato je občeval najraje s preprostimi ljudstvom, kmeti in delavci, katerim je posvetil vse svoje življenje in delovanje. Pred smrtjo je zabičil bratu: »*Pokopljite me kot ubogega delavca!*«

Izmed najlepših umetnosti je gotovo *govorništvu*. Star pregovor pravi: orator fit, — govornik se ne rodi, po trudu, učenju in vaji postane človek govornik. In pokojni Ciril, ki je imel že od mlada posebno veselje do govorništvu, se je res vadil. Komaj je prišel v peto, šesto šolo, je že sestavljal govore za razne prijateljske sestanke ter se doma in zunaj v naravi, ob Soči, vežbal v deklamiranju teh govorov — kakor nekdanj Demosten ob morju —, dokler se ni smafral sposobnega za nastop. Po vsebini so bili ti govori izprva bolj narodnostnega značaja in zelo navduševalni, proti koncu gimnazije pa tudi leposlovne in socialne vsebine. Zgodilo se je često, da je sedel s svojimi ožjimi drugimi v gotilni, kjer je bilo polno ljudi; nakrat vstane, stopi na stol, ali na mizo in govori, govori, da ga vse z veliko pozornostjo poslušajo in navdušenega ploskanja in odobravanja noče biti: ne konca

ne kraja. Tako je sledil govor govornu in nehoté se je prelevila vesela pivnica v zborovališče vseh mogočih elementov. Vsa Gorica in okolica ga je poznala kot izredno veselega družabnika, ki je vsakogar navdušil.

Te govorniške vaje so pokojniku zelo dobro došle v kasnejši duhovniški službi. Lahko trdimo, da je bil v celi škofiji najboljši govornik in koder je služboval ali nastopal, povsod se z največjim veseljem spominjajo finega, elegantnega propovednika in društvenega govornika z lepo zvonečim glasom in dovršenimi kretnjami. Na govore se je pa zelo vestno pripravljaval do zadnjega, do konca življenja ter večinoma vse tudi napisal. Nedeljni govor je bil navadno že v sredo sestavljen. Upajmo, da nam njegova ostalina ponudi veliko lepega. Pri tem omenim še, da je z lahkoto nastopal kot propovednik in govornik v več jezikih, v materini slovenščini, v furlanščini, italijanščini, nemščini, latinščini in zadnja begunska leta tudi v češčini.

(*Dalje pride.*)

MEDNARODNA RAZSTAVA KNJIG.

FRANCE BEVK.

FLORENCA je umetnina zase. Pogledaj jo od katerekoli strani, zastrmel boš nad njo, korak se ti bo ustavil. Skoraj vsaka hiša ima kako znamenitost, vsaka ulica skriva palačo, katere bogastvo te zamoti za cel dan. Vsaka cerkev je muzej. Naenkrat se zazdi, da ne živiš v praznem dvajsetem stoletju, ampak te bo vsak hip srečal zamišljeni Dante, da boš pred Palazzo vecchio zagledal živega Michelangela ali katerega drugega velikih duhov, pesnikov, slikarjev... Šele prodajalec časopisov te opozori, da ne živiš v dobi renesanse, ampak v zanikarni dobi, ko merijo velikost člo-

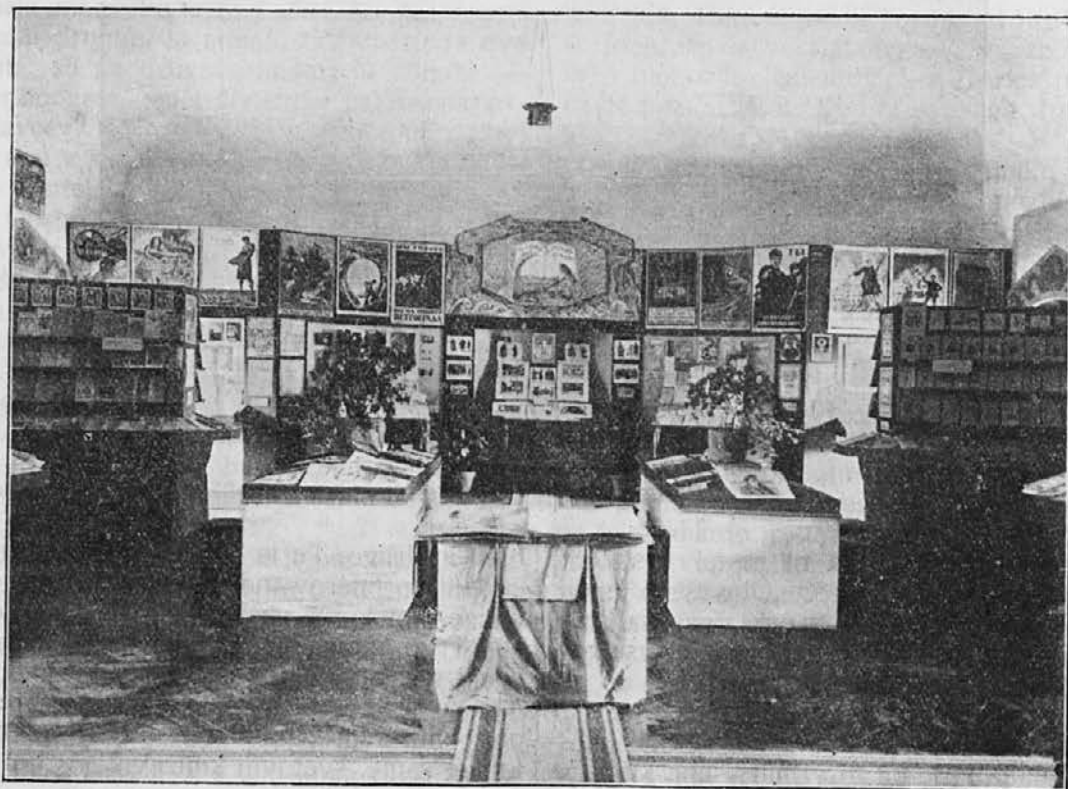

Razstavna palača.

veka po vrednosti številke kot vrednost bančnega čeka. Zgroziš se in osramočen podvizaš svojo pot. Za teboj zveni vprašanje, ki se mu ni mogoče ogniti: Ali je človeštvo od tedaj sploh kaj napredovalo? Kam je zlezel silen

Del ruskega oddelka na razstavi.

sebo novega, posnemajo Francoze, edino pri mladinski knjigi bi se lahko kaj naučil.

Vendar pa imajo najlepšo mladinsko knjigo Angleži; njih lepota in dovršenost me je iznenadila. To so velike izdaje na krasnem debelom papirju, z velikim modernim tiskom in z ilustracijami, da pričarajo človeku res bajko pred oči. V tem oziru so Angleži pred vsemi drugimi. Zanimive so tudi njih narodopisne in zemljepisne, lepo ilustrirane knjige.

Španci so imeli na razstavi krasne izdaje svojih klasikov, posebno »Don Kišota«. Poljaki so s svojo malo sobico nudili tako pestro sliko z živimi ilustracijami opremljenih knjig, da mi še danes plava njen vtis pred očmi.

Dalje so razstavili še Amerikanci in Mažari; število razstavljenih knjig ni bilo veliko, njih tiskarska oprema v primeri z drugimi nič posebnega.

* * *

V zgornjem nadstropju čisto zadaj so stražili kraljevi stražniki dvoranico, kjer so razstavili — zapadniki bi dejali: boljševiki — mi poročemo: Rusi. Ko sem srečno stopil mimo kraljevih stražnikov, se mi ni bilo bati nič več. Niti bomb, niti vislic. Samo police sem zagledal, z rdečim platnom pregrnjene, na njih pa knjige, same knjige, risbe, revije — k večjemu, da sem za hip obstal pred velikimi, živobarvnimi umetniškimi plakati, ki so oživiljali prostor. Ta del razstave je napravil poseben vtis name. Ali sem tak boljševik ali rusofil, ali pa je poma-

galo to, da zapad že par let kriči, da v Rusiji ni kulture, ne umetnosti ne književnosti in da so edine ruske knjige, ki so izšle, tiste, ki izhajajo v Berlinu. Človek, ki mu je zvenel ta glas po ušesih, četudi ni vsega verjel, je nehote obstal, ko je stopil v ta prostor. Ne samo zato, ker se je naenkrat pokazala resnica, ampak tudi zato, ker se je ob enem pokazala še gorstasnejša laž in sem moral v hipu spremeniti tudi druge predstave o Rusiji. Sovjetska vlada se je gotovo zavedala, kaj pomeni, če dejansko pokaže, kaj so storili po vojni, zato se ni vstrašila ne stroškov ne truda, da je pripravila v Firenco več tisoč knjig, revij in listov. Kdor je obiskal to knjižno razstavo (alko tudi s predsojki), je vendar šel iz tega prostora z malo drugačno predstavo o današnji Rusiji, kot jo je prej imel.

Toda kljub temu, da je name vplivalo to ali ono na ti razstavi, lahko z objektivnostjo trdim, da je bil ruski del za nemškimi najboljši, ako tudi v skromnem, preveč natrpanem prostoru. To je uspeh, ki ga ni mogoče zanikati. Prijazni ruski zastopnik je sprejel vsakogar zelo vljudno, razkazoval mu na desno in na levo in razlagal. Posebno zanimive so bile velike tabele z mnogimi fotografijami ruskih dogodkov in oseb od revolucije sem do današnjih dni. Temu zastopniku se moram tudi zahvaliti, da sem dobil o današnji ruski knjigi približno jasno sliko.

Danes je v Rusiji nad 32 raznih založb, med katerimi je najznamenitejša »Državna za-

ložba Petrograd—Moskva«. Kako veliko je delovanje te založbe, naj povem samo, da je bilo izdanih v letu 1920. samo pri imenovani založbi 2811 knjig; med temi so knjige, ki imajo na stotine strani. Med izdanci je zelo mnogo komunističnih spisov, vendar pa so znanstvene in leposlovne knjige dosegle neverjetno častno število. Naravnost presenetljive so številke visoke naklade nekaterih knjig. Zbrana dela pisatelja Čehova so tiskali v 100.000 izvodih. Tudi nekatera dela Gorkija so tiskana v istem številu. Neka knjiga od A. Gorobieza je tiskana celo v milijon izvodih. Izdaj po 20, 50, 100 tisoč je kar cela vrsta. Pesmi Nekrasova so tiskane v 300.000 izvodih. Izdani so znova vsi slavni pesniki in znanstveniki. Leninovih knjig je bilo razstavljenih 22, Zinovjevih 24, Trockijevih pa 7.

Druga važna založba je ona »Svetovne literature«, ki jo urejuje Maksim Gorki. Izdala je lepo število znamenitih del svetovnih pisateljev. Med ostalimi založbami naj omenimo samo »Proletkult«. Delavci sami pišejo in sami izdajajo.

Vseh ruskih knjig je bilo razstavljenih 1394. Revij je bilo na razstavi 95; med temi revijami so tudi revije za umetnost, znanost itd., krasno urejevane in opremljene. Drugih ruskih listov je bilo na razstavi 298. Krasnih umetniških plakatov je bilo na razstavi 57. Od teh plakatov so bili nekateri tiskani v več milijonov izvodih. Originalnih risb za ovitke je bilo razstavljenih 136. Ruski moderni umetnik Annenkov je razstavil 21 krasnih portretov. Med risbami je vzbujal največjo pozornost Solomonov. Boljših risb sploh nisem videl na razstavi. Razstavili so še drugi svoje risbe. Omenim, da dobiva oprema ruske knjige nekaj posebnega, čisto samosvojega. Med drugim je bilo na razstavi tudi več porcelanastih krožnikov z umetno žgano risbo srpa, kladive in knjige, iz znamenite tvornice porcelana pri Petrogradu. Nekaj res lepega.

Ce bi hotel opisati vse, kar me je v tem oddelku razstave zanimalo, bi bil predolg. Samo o različnih izdajah pesmi Aleksandra Bloc-ka bi lahko napisal članek. Veliko ljubezen posvečajo Rusi mladinski vzgoji, zato tudi mladinski knjigi. O šolskih knjigah bi lahko govoril še mnogo, o abecedniku za odrastle in še mnogo drugega. V tem članku sem se nalašč pomudil pri Rusih malo dalje, da jih oškodujem za tisto, če sem kdaj slabo mislil o njih, in da s številkami dokažem, da ne izide samo par ruskih knjig na leto v Berlinu, ampak ogromna množina v Rusiji.

* * *

Z mednarodne razstave knjig sem šel zadovoljen. Videti svetovni trg in nepretrgani vrsti pred seboj, to ni malenkost za človeka, ki ga to zanima. Vse nove oblike, vse tiskarske rafiniranosti od preprostega do najbogatejšega, od slabega do okusnega, vse gre mimo člove-

ka. Tu se človek uči. Naši tiskarji, naši založniki bi po mojem mnenju morali obiskati tako razstavo. Kje je še naša knjiga po svoji opremi, če izvzamemo par zelo redkih izjem. Vzrok je ta, ker ne vidimo v svet.

Nemalo me je tudi zadelo, ko sem v Florenci zaman iskal dvorane, nad katero bi pravil napis, da se nahaja v nji jugoslovanska knjiga. In vendar mi je znano, da so bili vabljeni na razstavo ljubljanski, zagrebški in belgrajski knjigarji. Ne vem vzroka, ki je jugoslovanski književni trg zadržal, da se ni vdeležil mednarodne razstave knjig v Florenci, toda vem za včinek tega dejanja. Tujec — in koliko tujcev je bilo to poletje v Florenci — ki je prišel na razstavo, je vedel, da imajo svojo kulturo Nemci, Rusi, Francozi, Angleži, Španci, Poljaki ..., ni pa mogel vedeti, če jo imajo tudi Jugoslovani, nevedležba ga je poučila ravno o nasprotnem. Na razstavi ne gre toliko za kupčijo, gre tudi za prestiž in tega bi morali varovati, v svojem interesu in v interesu domovine. Če hočemo, da bomo vpoštrevani, moramo stopiti tudi čez prag domače hiše; sramežljivo skrivanje je barbarstvo proti samemu sebi. Mi, ki živimo tu zunaj in ki bi se bili radi oprli na vas, a smo ostali sami neopaženi, občutimo to živo in ne bomo pozabili!

DANTE IN GLASBA.

VINKO VODOPIVEC.

Vsi veliki pesniki so močno vplivali na glasbenike, bodisi z liriko, bodisi z dramatikom. Shakespearjeva drama »Romeo in Julija« je bila velikokrat glasbeno obdelana v različnih časih in od različnih skladateljev od starega Bellinija do najmodernejšega italijanskega skladatelja Riharda Zandonai. Göthejeva lirika je oplodila Beethovena in Schuberta, da imenujemo samo največje. Njegov Faust in Wilhelm Meister je našel glasbeni odmev celo v Francozih (Gounod, Thomas), nele samo pri Nemcih. Schiller je dobil interpreta v Verdi-ju — Maria Stuart, Luisa Müller = Kabale und Liebe, Giovanna d'Arc (Jungfrau von Orleans). Puškinova Pikova dama in Evgen Onegin, vglasbena od Petra Čajkovskega sta znani celemu svetu. Glinka je črpal snov za svojo opero Ruslan in Ludmila iz Puškinove pesnitve enakega imena. Moderni ruski skladatelj Musorgski si je vzel libreto za opero Boris Godunov iz Puškinovega dela. Tudi Čeh František Napravnik je uporabil Puškinovega Dubrovskega. Tako je tudi Dantejeva mogočna pesniška osebnost globoko vplivala na sodobne in tudi poznejše glasbenike. Da celo Danteja samega so spravili na oder.

V Milanu so leta 1851 predstavljali opus »Dante e Beatrice«, katero je zložil Paolo Carrer, in v Parizu leta 1891 opero »Dante«, katero

je zložil Godard, v Londonu leta 1859 opero »Dante in Beatrice« od angleškega skladatelja Philpota. Poleg »Nebeške komedije« je posebno skladatelje zanimala Dantejeva pesnitev »Vita nuova«. Razven cele vrste Italijanov so nekatere teh sonetov vglasbili tudi Nemci, kakor Schubert, Hanns von Bülow, Ferdinand Hiller, M. Plüddemann, celo dva Rusa sta zraven, Anton Rubenstein in Sergej Tanejew.

Posebno pa so vplivala na glasbenike nekatere mesta iz »Nebeške komedije« in sicer tragična smrt za lakoto grofa Ugolina in nesrečna ljubezen Franciške iz Rimini do svojega svaka Paola. Že leta 1594 je Vincenzo Gallilei, oče slavnega astronoma, glasbeno obdelal epizodo o grofu Ugolinu. Za njim sta vzela iz te epizode snov za svoje opere Italijana Zingarelli in Donizetti, da navedem samo imenitnejše.

Še večjo privlačno moč kot conte Ugolino pa je imela na skladatelje Francesca da Rimini. Hugo Daffner našteva v monografiji »Dantes Francesca da Rimini in der Literatur, bildenden Kunst und Musik« nič manj kot 27 italijanskih komponistov, ki so za svoje opere uporabili to snov. Med temi skladatelji so imena svetovnega slovesa kakor Saverio Mercadante, Luigi Mancinelli, Antonio Scontrino, Riccardo Zandonai. Zraven našteva Hugo Daffner tudi šest Francozov, med temi so tudi Ambroise Thomas, skladatelj opere Mignon, Benjamin Godard in moderni skladatelj Gabriel Piernè. Isto snov so glasbeno obdelali tudi

še: Oger Emil Abranyi, Rus Rahmaninov, Čeh Napravnik, Andrej Zazevich, ki je skoraj gotovo hrvatskega pokoljenja, vsaj ime bi to kazalo in Nемец Hermann Götz, kojega opera »Francesca da Rimini« se je pred par leti vpriszarjala v Nemčiji z velikim uspehom.

V Dantejevi pesnitvi imajo svoj izvor tudi inštrumentalna dela, kakor Lisztova »Dante Symphonie« in Čajkovskega simfonična pesnitev, ki vsebuje kot program epizodo iz Nebeške komedije »Francesca da Rimini«.

Kot eno najnovejših glasbenih proizvodov naj bo omenjeno še delo, ki se je lani z velikim uspehom proizvajalo v raznih mestih Italije, ramreč: »Dantis poetae transitus« od Licinija Refice.

IZREK.

Osebnost. Kup suhih listov sestoji iz komaj spoznavajočih sestavin; oblike se ne razločujejo več v temnem kaosu. Kako je vse drugače, ako jih obsiplje kristalnočista rosa. Tedaj se vse zobiče, črte in žilice znova polkažejo; oblike postanejo zopet vidne in osebne. Tudi snežno-čista duša, očiščen človek deluje kot osebnost; dvigne se iznad mase in njegova nprav se pokaže z vsemi svojimi karakterističnimi posameznostmi.

Elza Hasse.

Mašerovo gospodarsko poslopje v Kobaridu, požgano po novem odkritju Gregorčičevega nagrobnika.

STARKA V GOZDU.

EKA deklica se je peljala z gospodo, pri kateri je služila, skozi gozd. Ko so bili sredi gozda, so prišli razbojniki iz gošče in so ubili vsakogar, ki so ga našli. Vse so pobili, razen deklice, ki se je bila

skrila za drevo. Ko so razbojniki odšli, je prišla iz svojega skrivališča in videla veliko nesrečo.

Tarnala je: »Kaj naj uboga deklica storim, ne vem iz gozda poti, ni človeške duše v njem, lakote bom morala umreti.«

Tavalala je okrog in iskala poti, ki je pa ni mogla najti. Ko je bil večer, je sedla pod drevo, se priporočila Bogu in sklenila, da ne pojde proč, naj se zgodi kar hoče.

Ko pa je nekaj časa sedela, je priletel bel golobček in prinesel zlat ključek v kljunčku. Golobček je dejal: »Poglej tam drevo, pojdi in ga odkleni, tam dobiš jedi in pijače.«

Deklica je šla in odprla drevo, našla je mleka in belega kruha, da se je do sita navečerjela. »Čas je, da bi šla spat«, je dejala nato, »in zelo sem že trudna«.

Nato je zopet priletel golobček, prinesel drug ključek in dejal: »Tam je drevo, odkleni ga in našla boš posteljo, mehko postlano«.

Šla je deklica in odprla drevo, našla posteljico, priporočila se Bogu in zaspala.

Zjutraj je prišel golobček že v tretje in prinesel nov ključek z besedami: »Tam je tretje drevo, odkleni ga in boš našla obleko.«

Deklica je drevo odklenila in našla lepo z biseri in zlatom posuto obleko. Tako je golobček prinašal deklici vsega, kar je potrebovala.

Nekoč je priletel golobček in dejal: »Ali mi boš storila dobroto?«

»Od srca rada«, je dejala deklica.

Golobček pa je rekel: »Pokazal ti bom hišico, v njo boš šla, tam bo starka sedela in dobro jutro ti bo dejala. Ti pa ne smeš odgovo-

riti, ampak pojdi na desno, tam so vrata, odkleni jih, notri je miza, na mizi pa so prstani z dragimi kamni. Drage prstane pusti, vmes je navaden prstan, tega vzemi in mi ga prinesi bolj hitro kot moreš.«

Deklica je šla k hišici, stopila vanjo, zagledala starko, ki je pozdravila: »Dober dan, moj otrok!« Ta pa ni dejala nič, ampak stopila dalje, starka pa jo je popadla: »Kam greš. V to hišo ne sme nihče, če ga nisem poklicala.«

Deklica pa je molčala, se je otresla in stopila dalje v sobo. Tu je ležalo vse polno prstanov, ki so se bleščali od lepote, toda deklica je iskala preprostega med njimi. Tu je zagledala starko, ki je imela kletko v roki in je hotela tiho oditi. Deklica pa je stopila k starki, vzela je kletko in videla, da je v kletki ptič, ki ima prstan ki ga ona išče, v svoje kljunu.

Vzela je prstan in šla domov. Mislila je, da bo golobček prišel po prstan, toda ni prišel. Žalostno se je naslonila na drevo in je čutila, kako se je drevo omehčalo, veje so udarile navzdol kot roke in se je ozrla in je videla, da se je drevo spremenilo v lepega mladeniča, ki jo je objel in pritisnil na srce in dejal:

»Ti si me rešila iz oblasti starke, ki je čarovnica. Spremenila me je v drevo in od časa do časa sem bil golobček, dokler pa je ona hranila prstan, nisem mogel človek postati.«

V tem se je spremenilo v prvotno obliko tudi njegovo spremstvo in konji, ki so bili postali drevesa. Mladenič je bil kraljevi sin, ki je peljal deklico na dom in je postala mlada kraljica.

SOLNCE IN PTIČICA.

Ptičica daljna zapela je solncu nasproti: »Kje si takrat, o prezlati moj solnček ti, bil, kadar sem k tebi hotela a tam me na poti daljni je mrzli stric sever z rokami vlovil in mi je zlomil z okornimi prsti peroti?«

Pa se je ptičici solnce glasno zasmjalo: »Saj sem ti pravil, o ptičica moja, vsekar, da ne dosežeš ti moje daljave nikdar!« — S toplimi žarki ogrelo je ptičico malo in tam na neba še više... še više je vstalo...

LAŽ IN RESNICA. G. B.

NOGO ljudi je mnenja, da je dovoljeno zatekati se v gotovih ozirih k laži bodisi v preprečitev morebitnega zla ali v dosego nekaj koristnega. Pozablja se pa pri tem, da se do takih ljudi, ki se

zlažejo češče, izgubi zaupanje, kajti, bogve ako se ne zlažejo iz navade tudi takrat, ko ne bi bila laž umestna, ali takrat, ko se lahko prepreči zlo ali doseže dobro v korist drugih ljudi?

Značajan človek se izogiblje laži ne le radi tega, ker mu zamore biti nevarna, pač pa ker se z lažjo ubije značajnost: izgovorjene besede in izjave, ki ne odgovarjajo resnici, razkoljejo lastno osebnost na dvoje, zato se oni, ki si hoče ohraniti čist značaj, bojuje zoper laž.

Sprijazniti se z resnico, tudi ako je trda, je bolj zdravo, ko slepiti samega sebe in druge z lažjo. Čeravno nam je idealizem — ki nas dviga nad vsakdanjostjo, nad golo resnico — potreben, vendar moramo zreti realnim dejstvom, tudi neprijetnim, neustrašeno v obraz.

V boju z realnim življenjem si priborimo več zaslug, ko se udajati brezplodni fantaziji in samoomami, ki so le plod raznovrstnih razočaranj. Hrepenenje po resnici nas vodi do pravega spoznanja, do premagovanja vsega neresničnega, mamljivega, preko vseh zmot.

In vendar je laž mnogim ljudem — zavetišče v vsaki sili, vsaki stiski. Koliko podlosti, hudobije in neprijetnosti se izcimi iz laži — o tem ne govorim, ker preveč bi morala seči v blato. A često se skriva pred sočlovekom resnico le zato, da se mu prihrani žalost, trpljenje, muko, ker bistvo resnice je ostro bodeče. Zlasti v slučaju bolezni se prikriva bolniku stanje o zdravju, da se ga ne vznemini. Čemu ga slepiti in varati? Ni nikakor brezobzirno, ako se bolnika opomni na nevarnost, v kateri se nahaja; pač pa je nezmisel, varati ga in slepiti takrat, ko je treba največ opreznosti.

Zakrivanje resnice v takih in drugih slučajih je le znak šibkosti, je pogrešek, ki ne nosi navidez posledic, ki se pa v resnici vedno kaznuje.

Kako se dadò lahkoverni, negloboki ljudje voditi in slepiti z lažjo, nam so živa priča zlasti moderni preroki, vedeževalci, in druge vrste takih modrijanov, ki bazirajo vso svojo modrost na domišljijo, na laž. Neverjetno je, koliko denarja znosi tem sleparjem staro in mlado; moški in ženske, izobraženi in neizobraženi. Ker znajo navadno prepricavalno govoriti in sigurno mastopati, jim lahkoveren človek zvesto verjame in zida na izjave takih izkoriščevalcev. Tudi k metaalkam kart drevi staro in mlado in sveto poslušajo razlago metaške, ko da bi bila vsa usoda zapisana v tistih podobican. Znano mi je, da si je neka, baje izobražena dama metala sama vsako jutro karte in njeno dnevno duševno razpoloženje je bilo odvisno od kombinacije, ki so jo kazale figure. — Take vrste ljudi, ki ne izpregledajo, ki ne vidijo laži v dno, se da z lahkoto slepiti in voditi od sleparjev in izmozgovalcev.

Ljudstvo, kam ploveš? Nazaj v čase temne nevednosti, ali ostajaš vedno na istem mestu, obožujoč zgolj materijo, ali korakaš v novo dobo duševnega razsvitljenja?

Lažnjivec in pretvarjevalec laži gotovo ni prepričan o istinitosti laži, zato zaide hote na pot laži. A ta pot ni nikakor prijetna in lahka, kajti vsak njegov negotov korak, vsaka pretiranost, ga lahko izpostavi nevarnosti, da se vjame v lastne mreže, ki si jih plete z lažjo. Saj pravi pregovor da: laž ima kratke noge, da daleč ne pride.

Skupnost življenja je v tesni zvezi s poštenostjo in vernostjo posameznika. V družinskem življenju, v socialnem, znanstvenem in v političnem življenju se zida mnogo le na zvestobo in vero, kajti ni mogoče da bi se vsak posamezni slučaj prerešetal do dna. Ena izpoved sloni na drugi, ko kamen na kamnu. Dokaži le eni izjavi nepoštenje in sleparstvo, zruši se cela stavba. Korak napredka izostane v lastno škodo, v škodo človeštva. Kjer kroži laž, tam nazaduje kultura, meha napredek posameznika in skupnosti. (Konec prih.)

IZ KNJIGE SILVINA SARDENKA „DEKLIŠKE PESMI“.

Bajtna.

Koče sanjajo.
V jablane se trudno sklanjajo.
Strehe — kite razpletene
vise jim daleč čez obraz,
oči jim gosto je prepredel
z ledenimi rožami mraz.

Izpod čela temnega
očesi v polusnu pogledajo,
siromaštva svojeega
tudi v sanjah se zavedalo.
Zadnja izmed njih
najbolj shujšanih —
dom je moj.

Martinova.

Dva vrhova Šmarnogorska —
moja dva spomina:
prvi mi je dal Marijo,
drugi pa Martina.

Ob Mariji se tolažim,
jočem nad Martinom:
danes z žolčem me napača,
včeraj me je z vinom.

Prelest.

Ali se tudi tebi godi
v dolgih nočeh kakor meni:
vse nabrekle zapro se oči
komaj ob eni?

Ali nemirno tebe srce
zgodaj prebuja kot mene.
ali v samotne daljine goré
z doma te žene?

Ali ne misliš sredi prevar:
da bi ne bila si toli
— ako se ne bi poznala nikdar —
tuja nikoli?

Po svatbi.

Kalkor vrelec s planin
čista moja je vest,
vendar ne gre bolest
iz srca mi globin.

Vem, da tvoja sem vsa,
vem, da ženin si, moi:
Vendar tuja so tla,
kamor grem za teboj.

Moj skrivnostni zaklad,
večne vigredi lek,
preko rosnih mi vek
pada, pada v prepad. — —

Ubeg.

Brezpokojno
grem izplakat jo po svetu,
žalost dvojno:
po mladosti, po dekletu.

Daleč v tistih
tavala bom temnih lesih —
jaz, ki v čistih
sem rodila se nebesih.

Rože bele,
grenka vaša je svetloba!
Grudi vele,
huda vaša je tesnoba!

POZNA POMLAD.

V kotu za vrtno mrežo je lopa, vsa prerasla in zelena od divje trte. Če sedeš pod njo, te nihče ne vidi; ti pa vse vidiš: listje se pregiblje, svetla okenca se odpirajo nad tabo, okrog tebe; kamor te je volja, se ozreš in misliš, karkoli ti je drago.

»Rozalika!«

Čemerna pestunja postane in motri glas, ki je dahnil iz zelenja.

»Tako molčite, — pa imate tako srčkano punčko v naročju!«

»Ni moja.«

»Seveda! In hladno je, Rozalika?«

»Ko je letos pomlad tako pozno!«

»Ja.«

Stara pestunja se nasloni na pregrajo. »Oh, saj ste Vi, Jakob! Nisem Vas spoznala. Ko tako čudno govorite! Pa ste le Vi, stari Jakob!«

»Jaz!«

Rozalika molči, on jo gleda. In razen nje nihče na svetu ne vé, da je vzdihnil tudi stari Jakob.

Ciril Jeglič.

POLETNO PISMO.

Da so zdaj očka Feb vladar dneva, pričajo ne samo Koledar in pa naši občutki, ki nas venomer silijo k vdano lenobni brezmislici opoldanske sieste, temveč tudi in predvsem barometer in toplomer ljubljanskega književnega trga in raznih umetnostnih pa glasbenih prirediteljev. Morda vlada sploh pri nas že predolgo poletje, kajti siesta v založbah prehaja že v stagnacijo, čemur je vzrok kot vsepovsod finančno vprašanje. Knjige so drage; oni, ki bi jih kupil, nima denarja odveč, po vojni parvenij pa ne ve, kaj bi z njimi. Če bi ne bilo »Doma in sveta« in »Ljubljanskega Zvona« bi skoro prišel v zadrego. V teh dveh revijah zdaj živi naše slovesstvo, ki bo morda obogateno z novim romanom, na katerega je razpisala »Tisk. zadruga« lepo nagrado. V predvojnem času je bila vsaka novo izišla knjiga dogodek, danes je vsak dan, vsako uro toliko »dogodkov«, življenje lazi s tako hitrico mimo nas, da ga komaj dohajamo, vsi upehani, in nimamo časa, da bi se na poti ustavili ob eni sami lepi in tehtni misli, da bi si odloš živši knjigo pesmi potrkali na prsi in prisluhnil, ali je v našem srcu še vsaj pritajen šum kozmičnega zvenjenja. Toda ali se ustavimo, ali se potrkamo na prsi? O, življenje, ki ga živimo, je le še životačenje, je nasiljevanje duha. Nikdar ni bil duh tako ponižan, opljuvan in oskrunjen kot je v naši sedanosti, v teh letih najostudnejšega egoizma. In vendar je zopet duh le redkokdaj

zaklical tako presunljivo in plamenasto kot ravno v »Plebanusu Joanesu«, tej čudoviti Pregljevi umetnini, ki je zabita v puščavnata tla teh dni kot ogromen gotski zvonik. Ali ga vidimo vsi, ali čujemo njegovega strahotno lepega vonenja še strašnejši opomin? Če je Ivan Cankar napisal »Podobe iz sanj« v spomin na krvava leta svetovnega klanja, pa je »Plebanus Joanes« še strašnejša predpoda klanja Duha z Mesom, ki se v Evropi šele pričinja in ki se kot bliskavica vesoljnega neurja grozotno oglašča v liriki najmlajših. Iz tega vidika je bilo treba razumeti tudi pojav »Treh labodov«, ki so, izvzemši nekaterih nezrelih in po modi narejenih skrpuval mladih prisposodobomnijakov, značili vobče zdrav in resen pokret v primeri s hrvatskimi prekucuh, ki so si v »Zenitu« sezidali klaverno karikaturu oslabelega in pozblaznega duha. Izmed epskih tvorb, ki ponazorjujejo ta veliki dvoboj, bi omenil Juš Kozakovo »Tehtnico« (v Lj. Zvonu v prvih šestih številkah) ki stoji v odlični višini nad plitkostjo epigonskih romanov in novel. Na bregu veletoka časa v katerem plovejo voljno ali kljubovalno razni drzni sedanjiki, pa se senči Silvin Sardenko in od časa do časa se vjame gozdni veter v njegovo dekleško nežno ubrano harpo. Tako so nastale tihe »Dekliške pesmi«, ki so ravnokar izšle v zelo okusni opremi. Ta zbirka je večerna knjiga za vse one, ki se jim polnost življenja začela odkrivati v nežnem erotizmu.

Mislím, da sem z leposlovjem pri kraju. Omenim še na priprave za izdajo velevažnega biografskega leksikona, ki bo izpopolnil veliko vrzel v našem lit. historičnem slovstvu.

Če te nanese pot v Tivoli, boš osupnil nad bridkim molčanjem Jakopičevega paviljona. Molčanje tako skromnega zavetišča slov. upod. umetnosti, ki je toliko časa zvesto, a malo, malo upoštevan hram naših oblikovateljev, je živoglasen memento vsem mecenom, kajti tudi paviljon ne more živeti samo od ubranih barev in linij. Sicer pa se bo v septembru vseeno otvorila jesenska razstava, o kateri bom že poročal.

Gledališče zdaj počiva, če izvzamemo par repriz ob priliki vsesokolskega zleta. Za bodočo sezono pa se obeta več novitet, tudi nekaj slovenskih (drama in opera). Ob isti priliki je bilo tudi nekaj koncertnih prirediteljev, ki so pa bile seveda vse v okviru tega slavlja.

Morda se boš, prijatelj, začudil nad skromnostjo tega pisma, toda vedi, da je zdaj poletje, oddih, odpočitek, ki mu bodo, upajva — napravili konec bližajoči se septemberski dnevi. Takrat pa Ti bom poročal obširneje, živahneje in te tudi o vsem o čemer sem morda zdaj pozabil omeniti, obvestil.

Miran Jarc.

KNJIŽEVNOST.

Silvin Sardenko: Dekliške pesmi. — Pesnika imam po vsem tem, kar nam je napisal, še vedno rad, a pesmi mi ne ugajajo. Najmanj, kar moramo zahtevati od vsakega pesnika, je to, da so pesmi porojene iz notranje potrebe in če doživetje in izraz nista prav krepka, da poizkuša isto vsaj nadomestiti z lepo obliko. Če pa si to ali ono stran oblike, ki smo je že vajeni, zavržemo, jo moraš nadomestiti s čim novim, ta ki vživa umetnino se ne pusti goljufati. Vsi prevratni moderni pesniki srednjega talenta imajo to nesrečo, da so samo nekaj zavržli in dali nič novega, niti nista njih doživetje in izraz tako silna, da bi pozabili na nedostatnost oblike. Silvin Sardenko je precej originalna pesniška osebnost, vendar pesnik močnega izraza, ki vpliva sugestivno, nikoli ni bil. Brali smo ga vseeno radi, njegovi verzi so bili mile, mehka godba in prijetno občutje je budil v srcu. V zbirki »Dekliške pesmi« se je precej spremenil. Morda je postala to njegova vera, jaz sodim samo pesmi, kot jih vidim. Morda je v zbirki komaj deset pesmi dobrih, še te niso brez hibe. Pesmi se mi zde samo skica, ki jo naredi človek ob vgodnem hipu, ko je prepoln čuvstva; to skico potem šele izdela, ji da obliko, jo premotri z razumom in poglubi. Sardenkove skice pa so ostale skice, zato so oblikovno in izrazno medle, bolj medle kot ee, zato so prejšnje njegove pesmi. En vzrok, da te pesmi ne naredijo vtisa, je tudi ta: Snov pesmi je erotična in če katera pesem, mora biti erotična pesem notranje doživeta. Te pesmi se zde nedoživljene, kar priča že zistematična vnaprej zarisana sestava zbirke. Pesnik ne sme hoteti, življenje mora hoteti, on samo s svojo krvjo oz. blikuje njegove trenutke.

France Bevč.

Rdeči pilot. Mesečnik prevratne mladine za duhovno revolucijo. — Drugo štev. tega lista imamo pred seboj. 8 strani, papir časnikarski. Cena 2 dinarja. Mi velike prevratnosti in duhovne revolucije v tem listu ne opazimo. Kvečjemu je v njem precej srboritosti. Ne pišemo teh besed morda radi tega, ker Anton Podbevšek zametuje tiste literarne bogove, ki jih mi in drugi natiskujemo, tudi ne pišemo proti prevratnosti in duhovni revoluciji iz principa. Mi dobro vemo in radi priznamo, da je bil Aleksander Block, boljševik, velik, da zelo velik pesnik, ravno tako tudi vemo, da pilotovci niso veliki pesniki in da prevratnost in duhovna revolucija še ne obstojata v tem, da je pisan naslov lista rdeče in po strani od zgoraj navzdol, da so pesmi brez stare oz. blike (ker so ob enem tudi brez tiste notranje sile, ki jo ima Block) in da Podbevšek zabavlja. »Proletarska umetnost«, ki je nastala hoté, preračunjeno, ne bo mogla služiti proletarijatu, ker je še daleč od njega. Mi se tudi popolnoma strinjamo s Podbevškom v tem, da je naša doba silno klaverna, zmešana, brezidejna in s Krasnopotkinom in Podbevškom, ki njega citira, priznamo, da »samo velika ideja navdahne umenost.« Zato smo mi s Podbevškom in »Pilotovci« popolnoma slični, ločijo nas samo drugačen naslov in papir. Buržuji smo in le strezimo mimo nekam ven v lepše, v pravičnejše. Kje je tista doba, ki bo kronala naše stremljenje, kot je kronala renesansa tisto kar je bilo pred njo. Tja pa ne bomo prišli s teorijo, ampak z delom, kot tudi mojstri renesanse niso ubijali časa s teorijami. Pri nas se vse preveč govori o umetnikih in o umetnosti, vse premalo je poglobljenja vase in v življenje, vse premalo tihega dela. In še to: Ve-

lika proletarska ideja, ki gre svojo zmagovito pot, in bo prežela samo po sebi umevno tudi umetnost, je izven programa stranke. Če pa vidimo človeka, ki se po svojem značaju ne prodaja, in je v službi social-patrijotične stranke, a očita vsem drugim slov. leposlovcem buržujstvo, kratkomalo ne moremo več verjeti v njegovo resnost.

PESNITEV V DANAŠNJI RUSIJI.

Neki Rus piše v leposlovni prilogi »New-York Herald« pregled čez sodobno rusko pesništvo. Pregled je zanimiv in ob kratkem tak. Ruska literatura ima dve dobi: prva je začela z nastopom Puškina in končala s smrtjo Lermontova. Druga je začela z Aleksandrom Blokcom in traja še dandanes. Proza je s smrtjo Čehova propadla, danes kraljuje pozicija.

Največji pesnik moderne Rusije je Aleksander Block, rojen l. 1880 v Petrogradu in umrl l. 1921. V zimi l. 1917—1918 je spisal svojo mojstrsko delo »Dvanajsti«. Lirična poezija Blockova danes v Evropi nima priinere, meri se lahko z največjimi velikani prejšnjih dob.

Drugi je Andrej Bely, rojen l. 1880. ki piše novele, katere je mogoče v nekem oziru primerjati Dostojevskemu, le da motijo tu pa tam cele strani histerične fantazije. »Prvo snidenje« se imenuje delo, ki je izšlo lani — povest njegove mladosti in ljubezni — ki je zelo lepo.

Znamenit je tudi Maksimilijan Vološin, rojen l. 1877, ki je s svojim delom »Sveta Rusija« zamamil vsa ruska srea.

Neki Vasilij Kazin je delavec in zelo originalen; pripada najmodernejši struji pesništva.

Nikolaj Gumilev je Petrograjčan, r. l. 1886, umrl l. 1921, bil je mojster nove ekspresionistične šole, zatožen, da je proti sovjetski republiki, je moral umreti.

Ana Akhmanova je po Blockovi smrti najbolj znana in najboljša ruska pesnica. Rojena je bila 1889. Ona opisuje nesrečno, trpečo ljubezen.

Sploh igrajo ženske v ruskem pesništvu veliko ulogo. Imenujemo Marijo Cvjetajevu iz Moskve in Ano Radlovo iz Petrograda, ki je spisala lepo knjigo »Ladije«.

O PESMI: „SOČA VODA JE ŠUMELA“.

Toliko se pričkate o pristnosti besedila in napeva te pesmi. Besedilo bodi od tega ali onega, me ne briga. Gre mi za napev. Toraj po furlanskem. Čudno, ali imajo Furlani »jodlerje«? Ali ni »Soča voda« pravi »jodler«.

Da, da. Le pustite naše besedilo po nemškem napevu:

„Schönster Schatz jetzt muss ich scheiden.
schönster Schatz jetzt muss ich fort,
eine Weile muss ich bleiben
bei dem Esxerzierungsort.

To je stara nemška vojaška pesem, ki sem jo pel leta 1886 v Bolzanu kot dijak šeste gimnazije. Napev in takt sta do osminke posneta po — onem napevu, —

Primerjaj samo podobni jodler v drugačnem taktu: »Poje Švicar po planinah« — Hugolin Sattner II. d. Pesm. Napev toraj ni domače blago — besedilo je pa po »Kanalstem« takole:

Soča voda je šumela
mesec je na nebu jal.
jaz pri oknu sem slonela,
ko si ti slovo jemal.

Drugim si podal desnico
in poljubil jih gorkó,
meni pa si dal levico
in še to tako hladnó.

V tujem zdaj prebivaš kraju,
Oh kak srce me boli.
Z drugo tamkaj srečo vživaš,
Moj spomin t'je ne kali.

Mnogo let je že minulo —
kar iziginil si moj raj,
srce mi je takrat djalo,
da ne vrneš se nazaj.

Tako sem jo slišal peti od mladeničev že l. 1898
v Ligu nad Kanalom. F. S. S.

NOVE MUZIKALIJE.

Ivan Grbec, v kraljestvu palčkov, pevske točke k Ribičičevi otroški igri enakega imena. Zelo lepo delo. Tudi zunanost je prav okusna. Vse kar je pisanega za otroke, bodisi zbori, bodisi solospjevi, vse je lahko in za otroška grla primerno. Samo škoda, da je klavirsko spremljevanje za navadne razmere pretežno, zlasti ker se litografirane note težko berejo. Kakor rečeno, delo je res lepo in v formalnem oziru dovršeno, iz nekterih točk veje neka posebna romantika, ki bo na vsakega prijetno vplivala.

Vinko Vodopivec.

PESEM OD SV. MAGDALENE.

(Žaga.)

Marija Madelena
je užgana s plamenom
od samih teh žlahtnih navad!
Marteca teče
kej pra in kej reče:
»poj z mano tja u tempelc jen čes!

Tam Jezus uči
vse te svete reči!
Staro in mlado
poslušga rado,
vsem srca meči!«

Tam bliži pri mizi.
v Šemonovi hiši,
tam Jezus sedi.

Marija začne mazet,
ldje začnijo kazet:
»Set ne tiče, oj s' grešenca ti!«
»Kar je poprej zagrešila
je vse zapustila,
odpustiu ji bom!«

»O Ješ, za toj lon
spremevala Te bom
po hribih, pečinah,
po mrazeh, vročineh,
kjer žive stvar ni.

Praprot, korenice
bo moje živlence
in streha nebu!

Zapisal Alojzij Filipič.

GLASBENE DROBTINICE.

Francoz Artur Honegger, član »skupine šestih« (Six) je zložil »Dixtuor pom cordes« za deset instrumentov na lok. Seveda niso to navadni instrumenti na lok vijolina, vijola in vijolončelo ampak je to deset različnih instrumentov razne velikosti, ktere je izdelal L. Ser. (Melos III. 1. Berlin 1922).

Veliko slavo vživata v Parizu dva Rusa Igor Stravinski kot komponist in Sergej Kusevicki kot dirigent (Menestrel, Paris 1922).

»Presenečenje«, opera italijanskega futurista Marinetti je izzvala v napolitanskem gledališču tak škandal, da je morala policija posredovati. (Melos III. 1. Berlin 1922).

»Snegoručka«, opera ruskega skladatelja Rimski Korsakova je bila igrana z velikim uspehom v New Yorku v severni Ameriki. (Signale, 1922 Berlin).

Godalni kvartet Zika iz Ljubljane je igral to poletje pri »Kammermusikaufführungen zur Förderung zeitgenössischer Tonkunst« v Donateschingen. (Neue Musikzeitung 1922).

Nemški pijanist Bruns Stürmer je preteklo sezono koncertiral po vseh večjih nemških mestih, s posebnim uspehom je predaval skladbe ruskih skladateljev Scriabin in Musorgskega. (Melos III. 3, Berlin 1922).

Glasbenik Emilien Perotti je poskušal sestaviti nov godalni sekstet na lok in sicer na način: Prva vijolina je manjšega obsega kot navadna vijolina in je uglašena kvarto višje. Druga vijolina je ostala v navadni velikosti. Med vijolo in vijolončelo je postavil majhen vijolončel, uglašen kakor violina toda oktav nižje. Vijola in vijolončel sta ostala. K tem je pridjal še drug instrument ktereга imenuje »bassetto«, ki je uglašen dve oktavi nižje kot vijolina. S tem sekstetom je eksperimentiral v Genovi in Bresciji, s kakšnim uspehom — ni znano. (La critica musicale, Firenze, 1922).

V Parizu se je združilo šest mladih, najmodernejših komponistov v »skupino šestih« (Six). Ti so: Darius Milhaud, Arthur Honegger, Francis Poulenc, Louis Durey, Georges Auric in tudi ena gospodična je zraven — Germaine Tailleferre. Ni pa stem rečeno, da vsi imenovani zastopajo eno določeno smer v glashi, ampak ta zveza je le nekaka »cooperativa« da se lažje uveljavijo v glasbenem svetu. Tudi niso v tej zvezi zapopadeni vsi francoski moderni skladatelji, ampak imajo Francozi zraven imenovanih še več odličnih modernih skladateljev n. pr. Florent Schmitt, Maurice Ravel, Georges Hue i. t. d. (Musica d'oggi, Milano 1921).

V. V.

SATIRA.

PILOTOVSKA UMETNOST.

Da bodo naši čitatelji videli in spoznali program najnovejše in najskrajnejše struje slov. umetnosti, podajamo prvi del Podbevškovega članka: »Politična umetnost«.

* *

»V »Rdečem pilotu« je zastopana politična umetnost«, tako so govorili slov. umetniki po ljubljanskih kavarnah in se jezili na nas »pilotovce«, ki smo začeli onegaviti tudi med slov. umetniki in ne samo med delavstvom. »Kako lepo smo bili mladini enotni, predno si odstopil kot urednik »Treh labodov!« sta rekla slikarja Kralja ter obtoževala sodr. Podbevška kot človeka, ki hoče spraviti »umetnost, ki vzvišeno plava nad vsakdanjim življenjem, v službo socialistične stranke«. Slov. umetnikom, pa naj bodo to starini ali mladini, se ne smemo čuditi. Treba je samo pomisliti, da so večinoma rastle v zadušljivem slov. ozračju, kjer je človek, ki napiše par pesmic brez ritma ali rim ali pa tudi narobe, takoj velik umetnik, posebno pa še, če njegovi ritmi in rime nikomur ne škodijo. Tako se je že zgodilo, da imamo v slov. umetnosti nadebudne stare in mlade Brodarje, Lovrenčiče, Merharje, Vodnike, Velikonje, Bevke, Debevce, Jarce, Preglje, Čeboklije, Grivce, Zorce, Kozake, Novačane, Župančiče, Gradnike, Golije, Albrehte, Kmetove, Molete, Fabjančiče, Golarje, Kostanjevce, Lahe, Paglje, Šorlije, Debeljake, Dobide, Dolarje, Erjavce, Funtke, Govekarje, Koblarje, Kosovele, Lajovice, Petruške, Vidmarje in še celo rajdo podobnih eksemplarjev, ki hodijo po dveh nogah in »pišejo«. Ko so l. 1920. nastopili s svojimi novemberskimi umetniškimi dnevi *posebno veliki umetniki »revolucionarji«* Podbevški, Kralji in Kogoji je planila vsa Slovenija pokonci, zakaj v dolino šentflorjansko je prišlo veliko pohujšanje. Mladini, ki smo bili precej različnih svetovnih naziranj, če smem sploh rabiti te besede, smo se pridno shajali in delali načrte za prihodnost. Kakor pa je pokazala bodočnost, smo se bridko medsebojno varali in posledica tega varanja je bil ravno »Rdeči pilot«, mesečnik prevratne mladine za duhovno revolucijo. Medtem namreč, ko smo »pilotovci« prav jasno sprevideli, da obstoja med razredom izkoriščevalcev in razredom zatirancev neizprosna borba na življenje in smrt, se naivni »labodovci«, h katerim lahko opravičeno prištevamo tudi sotrudnike »Doma in Sveta« in »Ljubljanskega Zvona« niti do tega primitivnega spoznanja niso privlekli, kaj šele, da bi pričeli aktivno sodelati in pomagati zatiranemu

razredu, kar je pravzaprav bila njihova najsvežja umetniška dolžnost.

»Pilotovci«, ki smo še vedno prežeti s kapitalistično kulturo, čeprav skuša vladati med nami visoka moralna zavest in občutek spojenosti s celoto, smo najodločnejše za odstranitev starega duhovnega udejstvovanja, ki meša skoro vsem ljudem glave, da se iz vsega kompleksa dogodkov niti najmanj več ne spoznajo. Če bi se tudi mi na ta način udejstvovali, bi ljudstvo v resnici utrjevali v mnenju, da nima umetnost sploh nobenega praktičnega pomena, da ni izmed vseh sredstev, ki so dane človeštvu za prebujanje etične zavesti, najbolj uspešno, temveč da je prašek, ki prav dobro pospešuje prebavo po kosilu. Mi pa, ki gledamo delavske bluze oškropljene s krvjo, moramo s svojim življenjskim udejstvovanjem dokazati, da je smisel umetnosti in sploh življenja vse bolj vzvišen, kot pa je ravno zavedna ali nezavedna gonja za prepolnim trebuhom oziroma razkošjem. Tega pa seveda ne bomo dosegli z umetniško prostitucijo, ki mi pravi, naj se udejstvujem pri »Ljubljanskem Zvonu«, »Domu in Svetu« in sploh povsod, kjer lahko kaj zaskožim, temveč edinole z opredeljenim svetovnim naziranjem, ki mi neizprosno ukazuje, pomagati zatiranemu razredu s svojimi možgani in s svojim delom, kar najbolj dostojno in dostopno.

—

Priznati moramo, da je treba precejšnje porcije — ne samozavesti — ampak domišljije, da se pisatelj članka sam v istem članku imenuje na prvem mestu za posebno-velikega umetnika. Mi vemo sicer, da je Podbevšek *poseben in velik tudi*, a v popolnoma drugem zmislu kot to misli on, zakaj tudi mi smo Podbevškovega mnenja, da človek, ki je napisal par pesmi brez ritma in rim še ni svetoven pesnik, pa če je tudi iz ljubljanskega blata in zaspasnosti opeval zrakovplove, avtomobile in krokodile. Zdi se mi ravno, da je do Podbevškove razvpitosti pripomogla ravno tista, malenkostnih razmer polna Ljubljana, ke se nima navade navduševati pač pa preje škandalizirati in je v tem oziru celo zelo mojsterska. Tiste honorarje pa, ki jih Podbevšek očita sotrudnikom »Dom in Sveta« in »Zvona« pa radi prepustimo za velike vsote, ki jih je Podbevšek zahteval za »Človeka z bombami«, ki je obsegal 12 pesmi — dolgih seveda. Če je res kdo danes v takem položaju, da piše za revni honorar in radi revnega honorarja, je preje pomilovanja vreden. Da pa kdo očita honorar pavšalno vsem slov. umetnikom, ne zadostuje, da se je vdinjal za plačo »social patriotom«, ki so prototip buržujstva in žre »farje« ter pogreva špansko inkvizicijo po stari svobodomiselni metodi, ampak mora imeti še lepo mero nesramnosti na vrh. Ali si umetnik ali si agitator. Za proletarijat lahko delaš na oba načina uspešno, a združiti teh dveh načinov ni mogoče; o tem nas je poučila ta najnovejša šola.

UGANKE.

Štiri uganke za nagrado.

1. Steber.
(Priobčil Domen).

	*	č	orožje,
*		m	mesto,
p	*		ptič,
a		*	dostojanstvo,
	*	s	zver,
*		k	orožje,
b	*		pridelek,
h		*	reformator,
	*	r	jed,
*		a	krstno ime,
i	*		zemlja,

V praznih prostorih bereš Gregorčičevo pesem.

3. Kvadrat.

(Domen)

a	a	a	a	a	a	a	a	umetna in naravna pijača,
a	a	a	c	d	d	e	e	domača in gozdna žival,
e	e	i	j	j	k	k	k	dva poljska pridelka,
k	l	n	n	o	o	o	o	mesto in vas v Jul. Benečiji.
o	o	o	o	p	p	p	r	plevel in žival, ki ga jé,
r	r	r	s	s	s	s	s	dva moška sorodnika,
s	s	s	s	t	t	t	t	roparska ptica in rop. žival,
t	t	u	u	v	v	v	z	del roke in del telesa.

Od leve proti desni navzdol in od leve proti desni navzgor (diagonale) se bere ime mesta v Jul. Benečiji.

3. Kažipot.

(Domen)

Avtomobilska zveza, Trst.

V Cerčno	57 km
v Tolminu	56 km
v Trst	4 km
v Kobarid	56 km
v Idrijo	56 km
v Vipavo	5 km
v Postojno	5 km

Kdo jo je zaukazal postaviti?

4. Telegram (skrit pregovor.)

(Domen)

Pridi, oče pase daleč! — S.

Kdor prav razreši vse štiri uganke, pošlje rešitev do 15. septembra ter bo izžreban, dobi v dar knjigo: **Stanko Majcen: Za novi rod.**

Rešitev ugank v 7. številki:

1. Dopolnilna uganika.

N e b e s a
V a l o n a
P a d o v a
k o b i l a
d i m n i k
S o d o m a
p r e p i h
V e r d u n
E g i p e t
K a m n j e
K r i z m a

Izrek se glasi: Bodimo edini.

2. Številna uganika:

J a j c e
A n d r e j
D i n a r
R a v n i l o
A n z e l m
N i h a l o
S n e ž n i k

Spredaj navzdol in zadaj navzgor se bere:
„Jadransko morje“.

3. Skrit pregovor:

„Kdor ne vaga, nima blaga“.

4. Vizitka.

„Nabrežina.“

Prav so rešili: Anton Rejec, Spodnja Idrija; Mermolja Mirko, Dobravlje; Alojz Čehovin, Štanjel; Nana Ribež, Nabrežina; Marica Šonc, Tomaj; Roza Šonc, Tomaj; Filipič Lidija, Kobarid; Slokar Stanislav, Lokavec; Ivanka Pegan, Gor. Branica; Avgušтина Kovač, Lokovec; Jožefa Trkman, Podkraj; Lojzka Furlan, Sv. Anton pri Kopru; Jericijo Marija, Beram; Pirih Franc, Lokovec; Ernej Lapanja, Ponikve; Hilarka Zorn, Vrtojba; Ana Debevec, Št. Peter; Zora Vilhar, Kronberg; Marija Štolfa, Trst; Mirko Gregorič, Ajdovščina; Jela Špacapan, Lokavec; Rajko Gruden, Šturje; Slokar Ivan, Šturje; Rušt Venceslav, Šturje; Ivan Makarovič, Šturje.

Žreb je določil Marijo Štolfa, Boraccio 11, Trst.

TO IN ONO.

ZLAGANI ZGODOVINSKI IZREKI.

Neprestano imamo na jeziku izreke raznih zgodovinskih oseb, vedno jih ponavljamo, in vsak, ki bi ga vprašali, bi prisegel na to, da so dotične osebe te besede res izgovorile. Če gremo pa stvari do dna, vidimo, da je vse skupaj samo prevara in goljufija.

Pa začnimo. Nekoč so krožila po dvorih pisma, ki sta si jih baje pisali Marija Terezija in njena hči francoska kraljica Marija Antonija. Sedaj vemo, da so ta pisma potvorenjena. Kako so pa že preje dvomili o njih resničnosti, nam priča izrek Sainte-Beuvea, ki je rekel: »Če bi mi kdo pokazal pismo Henrika IV., v katerem pravi: »rločem, da ima vsak kmet ob nedejan pišče na mizi«, potem sploh ne bi čital naprej; kajti že vnaprej bi videl, da je pismo potvorenjeno«. Hotel je s tem povedati, da ne verjame niti na pisma Marije Terezije in Marije Antonije, pa tudi ne na domnevani izrek Henrika IV., ki pa ga čitamo danes v vsaki zgodovinski šolski knjigi. Henrikov izrek beremo prvič šele 71 let po njegovi smrti in Voltaire ga v svoji leta 1723. v Rouenu izišli Henriadi ne omenja.

Ravno taka je, če slišimo kaj o Ludoviku XIV.; vsak takoj pravi, da je rekel: »L'état c' est moi« — država sem jaz. Ludovik je bil pa posebno v prvih letih svojega vladanja vse preje kakor pa bahač, vedel je, da bi se bil s takimi besedami samo osmešil. Pravito, da je rekel Ludovik te besede kot šestnaestletni deček dne 13. aprila 1655 v parlamentu. Tedanji njegov govor je bil sicer moški in jalko odločen, a teh besed ni bilo slišati. Sicer je nastopal pozneje kot da bi jih bil govoril, a govoril jih ni. Tudi Voltaire, ki je pisal veliko delo o Ludoviku in ki pripoveduje marsikako anekdoto o njem, ne ve o tem nič poročati.

Če kakšen zgodovinar govori v šoli o švedskem državniku Aksel Oxenstjerna (Oksenserna) ali pa če sploh v kakšni družbi pride govorica nanj, vsak bo citiral njegove besede, ki jih je baje pisal svojemu sinu: »Ljubi sin, Ti ne veš, s kakko majhno pametjo se vlada svet«; in da bi bila stvar še bolj verjetna, so stavek napisali kar latinsko: An nescis, mi fili, quantum prudentia mundus regatur? Pregledali so vsa Oxenstjernova pisma, mahajajoča se v kodažjski biblioteki, ker ta izrek le ni hotel izginiti. Prebrali so vse, kar je bilo latinskega, švedskega in tujezičnega, a omenjenega stavka ni bilo zaslediti nikjer. Zvedeli so potem, da tega Oxenstjerna sploh govoril ni; pač pa se je papež Julij III. nekako tako izrazil. Neki portugalski menih ga je pomiloval, da ga teži vlada nad vsem katoliškim svetom, in rekel mu je:

»Čudil bi se Ti, če bi vedel, s kako malo pameti se vlada svet«.

Nerazdružljiva s Cezarjem sta pa Rubikon in stavek: »Kocka je padla ali kocka naj pade«. Te besede je baje izrekel Cezar, jahajoč čez Rubikon, ko je citiral neki Menandrov odgovor: Če pa pogledamo Cezarjevo »državljansko vojsko«, smo kar presenečeni, ko Cezar Rubikona niti ne omeni in sploh nanj ne misli in da tudi ničesar ne ve o kaki odločitvi, ki bi bila v zvezi z Rubikomom. Ta trdovratna govorica je nastala šele po Plutarhu, ki je pa pisal več kot sto let po Cezarjevi smrti in seveda ni mogel vedeti, kak je takrat Cezar mrmral, ko je šel nad Pompeja.

Ali je že kdo slišal ime Galileo Galilei brez pristavka: »Eppur si muove« — in vendar se vrtil, namreč zemlja okoli solnca? Baje je to rekel leta 1633., ko so zavrgli njegov nauk o gibanju zemlje okoli solnca. V resnici pa je prvi te besede izgovoril abbé Trilly v Parizu leta 1761., torej 128 let za Galilejem.

V protestantskih knjigah čitamo skoro na vsaki strani, da je bilo geslo jezuitskega reda: Namen posvečuje sredstvo. Zastonj so jezuitje izjavili stoinstokrat, da to ni res. Imeli so prav, ta izrek beremo šele v slavnem delu Pascalovem »Lettres provinciales«. Imel je navado in namen, prebrskati vsa še tako neznatna dela španskih in flamskih jezuitov, in kar je dobil tam, vse to je pripisal potem jezuitom v splošnem. Pa tudi Pascal ni dobil tega izreka v nobenem delu kaknega jezuita, samo enkrat pusti sam nekega jezuita tako-le govoriti: Mi popravljamo napake sredstva s čistostjo namena.

Tudi novejši izreki miso nič bolj zanesljivi. Cambronne je baje rekel pri Waterloo: »La garde meurt et ne se rend pas« — garda umrje, a se ne vdá. V resnici je pa ustvaril ta stavek leta 1815. šele časnikar Rougemont, dočim je Cambronne na poziv, naj se vdá, veliko bolj nakratko odgovoril, tako nakratko, da tega ne moremo tukaj zapisati.

Goethejeve zadnje besede »Več luči!« so si razlagali tako, kakor bi bil imel pred očmi prosvetljenost človeštva. Zadnje besede je pravzaprav govoril svoji snahi in so bile zelo nedolžne; rekel ji je: »Daj mi svojo ročico — gib mir deine kleine Pfote!« Njegov izrek »Mehr Licht!« so napravili šele pozneje iz meke opazke, izrečene njegovemu slugi: »Odpri vendar še drugo oknico, da pride več luči v sobo«.

Koliko je še takih izrekov, ki jih blebetamo kar tjavendam in o katerih niti ne razmišljamo, ali so bili sploh mogoči ali ne! Pa če jih navajajo drugi ljudje, magari tudi »izobraženci«, to še nič ne dé; najžalostnejše je pač, da jih kvasijo naši zgodovinarji po šolah in tako pomagajo širiti zgodovinske laži ter jemljejo zgodovini njeno dobro ime.

Iz Šarabonovih »Anekdot«.
Izdala »Jugoslav. Knjigarna«.

KRATKOČASNICE.

PAST.

Žena (možu). Ti tega pač ne moreš trditi, da sem letela za teboj in sem te vjela.

Mož. Tega ne. Toda saj mišja past tudi ne leti za miško pa je vendarle vjame.

HUDOBNO.

»Slišal sem, da je tvoja tašča nevarno bolna.«

»Bolna je res, toda nevarna je le tedaj, če je zdrava.«

NESPORAZUM.

Gospa služkinji: Res da je danes tisti dan, ko ste prosta, toda v hiši imamo plesni večer; zato ostanite doma.

Služkinja. Z veseljem, saj plešem za žive in za mrtve rada.

ŠTIRIROČNO.

Služkinja. Prosim, dajte mi »Rompompomvalcer« za klavir.

Prodajalec. Štiriročno?

Služkinja. Ja, kaj mislite, da je naš baron opica?

TURISTI.

Dva turista sta maročila pri alpskem vodniku dva osla, da bi ju ponesel na hrib. Vodnik jima je brzojavil: »Prosim, da prideta točno, zakaj ko se prikažeta vidva, bosta tudi dva osla tu.«

NOVOPOROČENA.

Gospa. »Moj mož je dejal, da bi rad enkrat za kosilo jedel jeguljo.«

Kuharica. »Koliko naj jo kupim?«

Gospa. »Mislim, da bi tri do štiri metre popolnoma zadostovalo.«

LJUBEZEN Z DEŽELE.

Urška (je pisala Janezu): »... Mladi pobje na vasi ne znajo tako lepo govoriti kot ti, Janez, pridi kmalu zopet, te težko pričakuje tvoja Urška, stara svinja (tu konča ena stran pisma in se na drugi nadaljuje) je zopet dobila mlade, če bomo imeli klobase, ti bom poslala eno. Drugače so pa svinje vse zdrave in upam, da si tudi ti...«

ČUDNI GOVORI.

Neki Pel je v Parizu zastrupil svojo žrtev, neko žensko. Prišel je pred sodišče. Javni tožitelj je bil silno vznemirjen in spodletelo mu je: »In po teh nesrečnih ženskah, po teh ubogih, slabih žrtvah, je stegoval grdi morilec pohlepno roko roparske ptiče!«

Sodnik Ponson de Terrail je pa o nekem

zločincu tole povedal: »Že roka morilčeva priča, kakšen je ta človek — mrzla je in mokra kakor ona kake kače.«

Neki francoski romanopisec je pa junštvo svojega junaka takole opeval: »Ta občudovanja vredni junak je vihTEL v desni roki meč, z levico je držal samokres, druga roka je pa grozila napadalcem z bodalom.«

RAZMIŠLJENOST.

Znani ruski general Benkendorff († 1858) je bil eden najbolj raztresenih ljudi. Nekoč pride v malo mesto, bile so ravno vojaške vaje. Gre na pošto in vpraša, če so kakšna pisma zanj tam.

»Kako je Vaši Ekscelenci ime?« ga vpraša poštar.

»Moje ime? Moje ime?« premišljuje general, pa se ga ne more spomniti. Ne da bi kaj opravil gre proč in pravi, da bo prišel nazaj. Ko stopi na cesto, ga sreča neki drug znan častnik in ga pozdravi: »Dober dan, Benkendorff!«

»Kako si rekel? Benkendorff! Saj res.« Nič ne odzdravi in leti takoj nazaj na pošto.

Enkrat je bil pa na bal povabljen. Vsi gostje so bili že odšli, bila je pozna noč. Samo Benkendorff in gospodar sta bila ostala v prazni dvorani; zdehalo se jima je, zabava jima kar nič ni šla. Gostitelj pravi, da gresta v kadično sobo. Benkendorffu se čelo nagubi, vendar gre tja; dolgo ostaneta tam, a general se kar noče odpraviti, gospodar si pa tudi seveda ne upa namigniti, naj visoki gost odide.

Šele po preteku pol ure pravi gostitelj: »Morebiti Vaša kočija še ni prišla, ekscelenca. Če hočete, dam napreči svojo.«

»Kaj pravite? Vašo kočijo? Ravno sem Vam hotel isto predlagati.« Sedaj šele se je stvar pojasnila. Benkendorff je misli, da je v svojem lastnem stanovanju in je bil že kar pošteno jezen, ker oni gospod ni hotel oditi.

Najcenejši prostor. Kmet in kmetica prideta v mesto in si ogledajeta plakate za opero. »1. prostor 3 krone, 2. prostor 2 kroni, 3. prostor 1 krono, stojišče 70 vinarjev, program 20 vinarjev. Ti, stara, pojdiva na program.«

Lohengrin. Igrali so nekoč ta največji Wagnerjev umotvor. Pridejo do točke, kjer se plemenitniki pozivljejo, naj se borijo za Elzo. Že drugič doni klic glasnika: »Wer streitet für Elsa von Brabant?« — Vse je tiho; iz vrst gledalcev pa se dvigne navdušenja poln kmet in zakliče: »Kein Luder meld't sich!«

Zamišljenost. Beethoven gre nekoč na Dunaju v gostilno; vsede se k mizi in se globoko zamisli, ne naroči pa nič. Po preteku ene ure pokliče: »Natakar, kaj sem dolžan?« — »Vaša milost še ni nič jedla, kaj naj pa prinesem?« — »Prinesi, kar hočeš, samo pri miru me pusti!« Kakor da bi ga bil natakar klical.

SLOVARČEK TUJK.

Sestavlja France Eržen.

korespondenca. dopisovanje, dopisava, dopisie, dopisnica; **korespondent.** dopisnik; **korespondirati.** dopisovati;

korporal. desetnik;

korso. tekališče;

korupcija. pokvarjenost;

kostim. kroj, noša; **kostimiran.** zgodovinski dobi primerno oblečen;

kozmogonija. nauk o nastanku sveta;

kozmografija. svetopis, popis sveta;

kozmopolit. svetovlián, človek svetovnega obzoria;

kraval. razgrajanje, hrup, dunt;

kravata. zavratnica;

kredenca. lava, lavica, omara;

kredit. zaup;

kredo. vera;

krestomatija. izbrano berilo;

kretin. bebec, topoglavc;

kriminalen. kazenski, zločinski;

kripta. podzemeljski hram;

kritik. presojevalec, ocenjevalec;

kriptogamija. brezcvetie;

kritika. ocena, pretres; **kritičen.** kočljiv, usoden, odločen, opasen, nevaren; **kritičnost.** presodnost, kočljivost;

kriza. odločilni čas, odločitev;

krizma. sv. olje, sv. mazilo;

Krizostom. Zlatoust;

kromatičen. polnovrsten;

kronika. letopis;

kroničen. dolgotrajen;

kronogram. letokaz;

kronologija. časoslovie;

kronometer. časomer;

krucifiks. razpelo, križ;

ksilografija. lesorestvo;

kulanten. ustrežljiv, vliuden, udvoren;

kulminacija. vrh, višek; **kulminirati.** vrhovati, do vrha priti, doseči višino;

kultura. omika, izobrazba, maobrazba, omikanost, prosveta; **kulturen.** prosveten;

kuplet. narodna pesem;

kupon. odrezek;

kuratela. varstvo, nadzorstvo, oskrbnništvo;

kura. zdravitev, lečenje;

kurator. oskrbnik;

kurir. hitri sel;

kurija. sodišče, sodnija;

kuriozen. čuden, redek, poseben, nenavaden, radoveden;

kurtaža. mešetarina;

kurtoazija. dvornost, dvorljivost;

kuverta. ovojnica, zavitek;

kvadrilija. četvorka;

kvadrivil. četveropotie;

kvadrat. štiriak, četverokotnik;

kvadrinon. četveročlenec;

kvalifikacija. usposobljenost, usposobljenostna ocena, popis; **kvalificirati.** usposobiti, oceniti;

kvaliteta. kakovost, vrsta, lastnost;

kvantiteta. kolikost, množina;

kvantum. količina;

kvart. četvorka;

kvartet. četverospiev;

kvintet. peterospiev;

kvitanca. pobotnica, potrdilo o prejemu;

kvocient. količnik, razštevaneec;

kvota. delež, razdelek, znesek.

L

labilen. nestanovit, kolebajoč;

labirint. blodnjak, zavojišče;

laboratorij. delavnica;

lafeta. prema;

lago. jezero;

laguna. morska plitvina;

laik. posvetni človek, posvetnjak, nestrokovnjak;

lakoničen. jednat, kratek, krepek, kratkobeseden; **lakonizem.** jedrnata kratkobesedenost;

lanterna. svetilnica, svetiljska, svetilnik;

lapidaren. jeder, klen, kratek;

lasciven. opolzel, pohoten, polten;

latenten. zvezan, skrit, tajen;

latrina. stranišče;

lavabil. pralen;

lavoar. umivalnik, umivalnica;

lazaret. bolnica, hiralnica;

lazarone. rokomahtar, rokovnjač;

legalen. postaven, zakonit;

legaliziranje. potrditev; **legalizirati.** poveriti, potrditi;

legat. volilo;

legionar. prostovoljec, dobrovoljec;

legirati. zlivati, splavljati kovine;

legislativen. postavodajen;

legitimacija. izkaznica, izkaz; **legitimirati se.** izkazati se;

legitimen. postaven, zakonit;

lekcija. ustna domača naloga; učna ura, učna snov;

leksikon. naučni slovar, besednjak;

lektura. berilo, čtivo;

lento. počasen;

letargija. mrtvičnost, mrtvilo, dremež;

levante. vzhod, jutrovo;

liberalen. svobodomiseln; **liberalizem.** svobodomiselnost;

libretto. besedilo;

licenca. dovoljenje, dopust;

licitacija. dražba;

liga. zveza;

liker. žganina, páljenka;

likvidacija. ugotovba; **likvidirati.** ugotoviti, razprodaja;

limfa. sokrivca;

limon. citróna;

lineal. črtalo, ravnilo;

lingvist, jezikoslovec;
linija, črta, poteza;
lista, imenik, zapisek, zaznamek;
literatura, slovstvo, književnost, leposlovje;
literaren, slovstven, književen; **literat**, slovstvenik, književnik, pisatelj;
litograf, kamenopisec; **litografija**, kamenopisje;
litolog, kamenoslovec; **litologija**, kamenoslovje;
litorale, primorje;
liturgija, bogočastje;
liturgika, obredoslovje;
livreja, služabniška obleka;
lodabil, hvalen, hvalevreden;
logičen, umosloven; **logika**, umoslovje, nauk o mišljenju;
logogrif, besedna zastavica;
lojalen, zvest, pošten dober, pravičen, resničen, odkritosrčen;
lokal, prostor, mestnik; **lokalen**, krajen;
lokalizacija, omejitvev, razmestitev; **lokalizirati**, razmeščati; **lokalizem**, krajica, okolnica;
lokanda, gostilna;
lokomotiva, hlacon, parovoz, parni voz, samovoz;
lokot, žabica;
longimetrija, premočrtno merstvo;
lord, plemenitaš;
lotati, spojiti, spajati;
ložirati, stanovati;
luksus, gizza, razkoš, potrata;
luna, mesec;
lunta, zažigalnica;
lupus, volk;
luto, žalost, žalovanje, žalna obleka.

M

Madona, Mati Božja;
magari, čeprav, četudi, Bog dal;
magija, čarovnija, coprnija; **magičen**, čaroven, čarodejen;
magistrale, mojstrski sonet;
magistrat, mestno upravno oblastvo;
magnat, velikaš;
maj, veliki traven;
maja, tkana srajca;
majestet, veličanstvo;
majolika, kamenina;
maksima, načelo;
maksimalen, največji;
malicija, zlobnost, hudobija, zvijača;
malkontenten, nezadovoljen;
maltratirati, s kom grdo, hudo, slabo delati, ravnati, postopati, mučiti;
mandat, pooblastilo, poslanstvo; **mandator**, pooblaščenec;
manever, vojna vaja;
manifest, slovesna izjava, slovesni razglas, vladanjev proglas;
manija, blazniva strast;
manipulacija, ravnanje, opravljanje; **manipulant**, opravnik;
manira, vedenje, lepo vedenje;
mantila, ženski plašč;

manualen, ročen;
manufaktura, rokotvarnica, rokotvorstvo;
manu propria (= m. p.), s svojo roko;
manuskript, rokopis;
manšeta, zapestnik, manočka;
mapa, črtež;
marec, sušec;
marela, dežnik;
marema, obmorski močvirni svet, obrežno močvirje;
marioneta, lutka, punca, punčka;
marina, mornarica, pomorstvo;
marka, znamka;
markanten, očiten, značilen, izrazit;
markez, mejni grof;
marš, hod, pot; **marširati**, stopati, hoditi;
maršruta, hodokaz;
martrati, mučiti;
masa, kepa, gruda, grmada, množina, sila, snov, tvar; **masiven**, celoten, iz celega, samorasel, samoroden, brez primesi;
masakrirati, poklati, pomoriti;
maska, krinka, obličnica;
matador, prvak, voditelj, bikoborec;
matematika, računstvo;
materija, tvar; **materialen**, tvaren; **material**, gradivo, tvorivo, potrebščine;
matrika, matica;
matrikola, matica;
matrona, priletna gospa;
matura, zrelostni izpit;
mavzolej, krasen grob;
matrac, žimnica;
mecen, podpornik, zaščitnik znanosti in umetnosti;
medalija, svetinja;
medicina, zdravilo, lek, zdravništvo;
mehanič, strojnik; **mehanika**, strojeslovje, strojništvo, nauk o strojih;
melanholičen, klavrn, otožen; **melanholijski**, otožnost, žalost;
melodija, napev; **melodičen**, lepoglasen;
memoar, zapiski, zapisi;
memorandum, razložba, pojasnilo;
memorialen, spominski;
menaža, hrana, živež;
menažerija, zverinjak;
meno, manj;
mentor, voditelj, vzgojitelj;
meridian, poldnevnik;
Mesija, Odrešenik;
metafizika, nauk o nadčutnem svetu;
metafora, prenos;
metal, kovina; **metalografija**, kovinopisje; **metalurgija**, kovinoznanstvo, kovinarstvo;
metarmofaza, preobrazba;
metaplazem, pretvorba;
metateza, prestavitev, predevanje;
meteorit, izpodnebnik;
meteorolog, vremenoslovec; **meteorologija**, vremenoslovje;
metoda, način; **metodičen**, pravilen;

(Dalje).

ZDRAVSTVO.

NORICE.

Norice so popolnoma drugačna bolezen nego kože. V prvi vrsti napadajo samo otroške, le malokdaj tudi odrasle. Pri noricah je opaziti zlasti to, da ne zboli vsak otrok za njimi, nego da ima lahko v družini kdo norice, a drugih otrok se ne primejo. Otroci, ki prebole norice, niso imunni zoper prave kože; izkušnja namreč uči, da se takih otrok prav lahko primejo cepljene kože. — Provzročitelja noric še ne poznamo.

Po inkubacijski dobi, ki trajajo 12 do 14 dni, zbole otroci za vročino 38 do 39° in takoj se pojavi izpuščaji, značilen za norice. Popolnoma neredno se polkažejo po vsem telesu redki rdečkasti madeži ter se potem izpremene v mehurčke, velike kakor leča; njih kožni robovi so nekoliko rdeči. Tudi v ustih se pokažejo taki izpuščaji, a njih kožica se kmalu odrgne in na njih mestu nastane potem rdeča rana. Drugi ali tretji dan vročina poneha; izpuščaji se posuši ter odpade v majhnih krahstah. Oboleli otroci ves čas ne čutijo ravno posebnih slabosti in se, ko vročina poneha, takoj pozdravijo.

Komplikacije pri noricah so jako redke ter se pojavljajo kvečjemu tako, da postane tekočina mehurčkov gnojna in da zaradi tega okrevanje nekoliko zakešni. Jako malokdaj se vnamejo tudi ledvice. Otroci, ki so preboleli norice, postanejo imunni zoper to bolezen; prav malokdaj se primeri, da jo dobi otrok drugič.

Kislo mleko — naši ljudje ponekod ne jedo radi, a v tem greše. — Tudi kislo mleko hrani v sebi vse redilne sestavine svežega sladkega mleka — samo nekoliko spremenjene; mlečni sladkor je pretvorjen v mlečno kislino. Ta razlika pa je še mnogim dobrodošla in potrebna. Kislo mleko se sme torej uporabljati pri otrocih, ki so že nekoliko odrasli, ravno tako, kakor sladko.

Kdor ima goste zobe — naj manje dobro pazi. Gosti zobje se mnogo lažje kvarijo, kakor redki. Ostanek hrane se zarije med nje, začne tu gnjiti in najedati eden ali drug zob, pogosto tudi oba. Kdor ima bolj redke zobe, t. i. kjer se zobje ne tišče eden drugega, se ostanke jedi ne morejo tako lahko zadrževati, ker jih lahko z vodo ali ščetko popolnoma izperemo. Pa tudi, ako začne eden gniti, bolezen ne bo prišla tako hitro do njegovega sosedu, ker stoji dalje od njega.

Kadar sneži. — Sneg bolje očisti ozračje nego dež. Ne pobere s seboj samo prahu, saj, mikrob, ampak tudi razne pline, kakor n. pr. amonijak, žvepleno in žveplenasto kislino itd. Zaradi tega je zrak na sneženih poljanah tako čist in zdrav.

GOSPODINJSTVO.

Krompir v polivki kislih kumaric. Napravi prežganje v kozi iz 4 dkg masti in 3 dkg moke (ječmenove), razredči to z ¼ litrom vode ali juhe, pridaj na tenke zrezke narezane kisle kumarice (2 do 3), osoli in kuhaj ¼ ure. Posebej pa kuhaj krompir kar neolupljen (3 do 4). Kuhanega olupi in zreži na listke v kumarčno polivko. Ko še prevre, je jed gotova. (Alko hočeš, daj v mast, preden prideneš moko, par koscev čebule, da se v njej zarumeni.)

Krompir v polivki svežih kumar. Olupi srednje veliko kumaro, nakrhiljaj jo ali zreži na listke, deni jo v skledo, polij s par žlicami kisa in malo osoli. Tako pripravljeno kumaro pokrij in postavi 1 uro v stran, da zveni. Medtem napravi prežganje iz 4 dkg masti in 3 dkg (za eno žlico) ječmenove moke, ki mu pridaj drobno zrezanega peteršilja in čebule. Nato kumaro ožmi in jo stresi v prežganje, da se duši 10 minut. Nato potresi s poprom in zalij z ¼ litrom juhe ter kuhaj še četrť ure. Pridaj še žlico kisle smetane in zreži v to polivko 3 do 4 kuhane in olupljene ter na listke narezane krompirje. Ko krompir v tej polivki prevre, je jed gotova.

Novi krompir. Ostrgaj krompir, operi ga ter kuhaj v osoljeni vodi z vejico peteršilja in nekoliko kumne. Kuhanega odcedi ter ga stresi na razbeljeno mast, potresi ga z drobno zrezanim zelenim peteršiljem ter ga postavi za par minut v pečico, da se zarumeni. Ko se peče, ga enkrat obrni. S tem krompirjem lahko obložiš kislo zelje ali meso.

Krompir v prežganju. Krompir olupi, operi, zreži na kocke ter skuhaj v toliko slani vodi, da je popolnoma pokrit. Posebej pa napravi prežganje iz masti in moke (vsakega za eno žlico), ga razredči s par žlicami vode, to prežganje zlij v krompir. Pridaj tudi vejico majorana in lovortjev list. Ko še nekoliko povre, daj kisa po okusu.

Krompir v drobnjakovi polivki. Napravi bledorumeno prežganje iz ene žlice masti in pičle žlice moke; ko se blede zrumeni, pridaj eno žlico drobno zrezanega drobnjaka, zalij jo s pičlim ¼ litrom juhe ter osoli. Ko nekoliko povre, mu pridaj še žlico kisle smetane. Posebej pa kuhaj cel neolupljen krompir; ko je kuhan, ga olupi, zreži na listke in daj v polivko. Ko še prevre, je jed gotova. (Za 2 do 4 osebe.)

Krompir v mavrohovi polivki. Mavrahe osnaži, operi ter zreži na drobne kosce. Potem razgrej sirovega masla ali masti, pridaj zelene-ga peteršilja, čebule in mavrahe. Duši jih toliko časa, da popijejo vodo, ki so jo iz sebe dali: nato jih potresi z mleko in drobtinami, še malo dušiter zalij z juho (¼ litra) in par žlicami kisle smetane. Posebej pa kuhaj cel neolupljen krompir, kuhanega olupi in zreži v polivko; ko prevre, je jed gotova. (Za 2 osebi.)

KNJIGE.

Računar v kronski in dinarski veljavi je izšel ravnokar v zalogi »Jugoslovanske knjigarne« v Ljubljani. Cena vezani knjigi je 25 Din. — Računar je v svoji sestavi tako preprost in jasen, da ne potrebuje nobenega posebnega pojasnila. Rabiti ga bo znal vsakdo in le za one, ki še niso imeli podobne knjige v rokah in zato ne poznajo njene vsestranske vrednosti, naj veljajo kratke pripombe v pričetku knjige.

V. Šarabon: Zgodovinske anekdote. Izdala in založila jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. — Zelo zanimiva knjiga, ki bo dobrodošla temu ali onemu, ker vsebuje karakteristične dogodbe. Kdor ima rad malo zabavnega branja, lahko odpre katerokoli stran v knjigi, in z zadovoljstvom bo odložil knjigo. Stane L 4.—

V. Šarabon: Gospodarska geografija, založila Jugoslovanska knjigarna. (Predaprobirana kot pomožna knjiga). Stane za nas L 18. To je ena najzanimivejših gospodarskih knjig, kar jih je zadnje čase izšlo pri nas, in je taka, da bi si jo moral vsakdo nabaviti. Za danes jo samo topio priporočamo. (Le cena je malo visoka. Knjigarna sama je nastavila za nas ceno 18 L. V Ljubljani stane 180 K, za nas pa povprečno 270 K; če računamo še carino (ker je knjiga vezana) in pa dobiček tuk, knjigarja, je knjiga za nas absolutno predraga.

LISTI.

Ljubljanski zvon št. 8. ima sledečo vsebino: Otokar Brezina — Igo Gruden: Cilji. — Miran Jarc: Izgon iz raja. Ferdo Kozak: Pesmi. Ivan Lah: Angelin Hidar. Rad. Peterlin Petruška: Zgodnji obisk. Josip Vidmar: Bogoskanje Leonida Andrejeva, Ivo Šorli: Miška v pasti. Rad. Pet. Petruška: Uspavanka. Vilko Mazi. Iz zadnjega poglavja. Književna poročila. Kronika. Nove knjige.

Dom in Svet, št. 7-8: *Pesmi*: Joža Lovrenčič, Kronika Trente; Miran Jarc, Trubar; Miran Jarc, Ave Marija; Miran Jarc, Okameneli molk; Anton Vodnik: Psalm, Bedna molitev. Ksaver Meško: Samsonova smrt, Debeljak Tine: Mrzel smehljaj. B. V.: Bil sem baklja. Alfonz Srpan: Molitev. Dante: Divina Commedia. — *Proza*: Ivan Brodar: Detinstvo. Ksaver Meško: En dan. Matija Malešič: Na Marofu. Ivan Dornik: Dolčas. Ivan Dornik: Kelih. Miran Jarc: Stara zgodba. *Članki*: Franca Koblar: O drami, gledališču in igralcu. — Zapiski.

PABERKI.

JEZA.

Slavni pisatelj Fénelon, škof cambraiški (1651 do 1715), je vzgajal vojvodo burgonjskega, vnuka Ludovika XIV. Deček je bil zelo hude in nagle jeze, vsaka malenkost ga je vznemirila. Fénelon poskuša z opomini in lepimi besedami, a nič ne pomaga, izbruhli teze se ponavljajo vsak dan. Domisli si torej nekaj drugega, hoče pokazati princu, kako grd je človek v jezi. Gresta mimo mizarja, ki je bil dobil navodilo od Fénelona, kaj mora napraviti. Deček ogleduje njegovo opravilo, mizar ga neprijazno gleda in mu prav odločno reče, naj gre svojo pot, ker ga moti pri delu. Princ se jezi, ni navajen tega. Tedaj pa mizar zavpije: »Poberi se odtod, če ne ti polomim roke in noge, je že taka moja navada«. — Prestrašen beži deček k učitelju in mu reče, da ni gršega človeka kot je ta mizar. — »Dober delavec je, samo razjezi se včasih«. — »Hudoben je, odslovili ga bomo«. »Mislim, da boli zasluži usmiljenje nego kazen. Praviš, da je hudoben, ker ti je grozil, ko si ga motil pri delu; kaj boš pa rekel o princu, ki tepe svoje služabnike tedaj, ko mu strežijo?«

Šarabon, Anekdote.

PREŠEREN IN FUTURIZEM.

Gospod I. V.! Hvala za Vašo pošiljatev. Naredila nam je mnogo zabave in ob enem resnega razmišljanja. Vi, ki ste očitno zagovornik ene izmed modernih smeri — kolikor je glav toliko je modernih smeri — ste mnenja, da moramo danes nujno prestaviti vse naše klasike v futurizem, da jih bo mogel moderen človek šele uživati. Mi smo sicer mnenja, da bi bilo mnogo hvaležnejše delo, če bi presadili futurizem v tak jezik in izraz, da bi ga kdo razumel. Vendar vsaka glava svojo pamet. Ne oporekamo Vam docela in razmišljamo na Vaših poskusih pri našem Prešernu.

Luna sije ...

Luna .....
Kladvo ... plink, plink, plink, plink,
plink, plink, plink, plink, plink,
plink, plink ...
Ah! ... Oh!

To naj bi bil prevod prve kitice. Povsem posrečeno. Je zapišite »Luna« in tri pikice, more vsak tepec vedeti, da gre v tistih treh pikicah za njeno dejanje. Kaj pa naj dela drugega kot sije? In tisti »plink«. Kaj je drugega kot bite ure? Enajstkraft — je enajsta pozna ura. Ona dva vzdih, različna sicer pa povesta, da nekdo ne more spati. Radi česa? Prazno vprašanje! Radi srčnih bolečin seveda.

Škoda, da nam niste poslali nadaljnjih kitic, z veseljem bi jih priobčili.